

Εἰς τὸν ἀγαθὸν καὶ ἀνεψίαν

Ἀπὸ τοῦ 132871

ἔχων

ΚΛΕΙΩ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΜΕΤΑ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

ΕΝ ΛΕΙΨΙΑΙ

ΕΤΟΣ Α' 1885. ΤΟΜ. Ι. ΑΡ. 1-24.

ΠΑΡΕΛΛΗΛΑΙΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μητροπολιτικὴ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΔΑ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΔΑ
1885 ΑΡ. 1

ΑΡΙΘΜ. 7.
Τόμος Δ'.

Συντάκτης, δημοκλής από 1. Γνωμοδότην Ιωάννου Κου, Αρσένιο μέγαν και ηρακλίου.
Πανεπιστήμιον Αθηνών, 20 η μήας, 18.

ΕΤΟΣ Α'.
τῇ 1/18. Ἀπριλίου 1885.

ΗΡΩ ΚΑΙ ΛΕΑΝΔΡΟΣ

Ὑπό ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΠΑΠΑΝΘΕΛΗ.
(Ἐκδόων Μποδενγούζεν ἐν σελ. 68.)

Γονυπετής προ τοῦ καπνίζοντος βωμοῦ τῆς θεᾶς, ἡ Ἥρώ, περικαλλῆς ἰέρεια τοῦ ἐν Σηστῷ ναοῦ τῆς Ἀφροδίτης, ἐγείρει ὕγρους πρὸς τὸ ἀγαλμα ὀφθαλμούς καὶ στεναίχουσα λέγει. „Τοῦ Διὸς κόρη ἀγαπητή, τοῦ Ἑρωτος μήτηρ, τρυφερά τῶν ἐρώντων προστάτις, βοήθει· τὴν καρδίαν μου καταναλίσκει φοβερὸν καὶ ἀπληστον πῦρ. Ἐν εἰρήνῃ ἦγον τὰς ἡμέρας μου· τὰς ἐμὰς μερίμνας ἀπησχόλει ἡ λατρεία καὶ ὁ κόσμος τοῦ ναοῦ Σου, καὶ διὰ Σε μόνην ἔζων καὶ ἐκοπίων, περιπαθῆς θεᾶ, τοῦ κόσμου ψυχὴ, καὶ τῶν θνητῶν δέσποινα. Τῆς καρδίας μου τὴν γαλήνην ἐνήδρευσε δαίμων κακοποιός. Διατί νὰ στρέψω τοὺς ὀφθαλμούς μου, ἀφ' οὗ ἔμελλον νὰ συναντήσω τοὺς ἰδικούς σου; Ἐγρηγορῶ καὶ ἐκεῖνον βλέπω πρὸ ἐμοῦ· κλείω τοὺς ὀφθαλμούς, ἀλλ' ἡ εἰκὼν του, εἰκὼν ποδηγῆ, βασιανίζει καὶ τέρπει τὸν νοῦν μου. Ἐπίτομαι εἰς τὸ σκότος, ἐπανέρχομαι εἰς τὸ φῶς, πλανῶμαι εἰς τὸ ἄλσος καὶ εἰς τὸ κῆμα, τὸν ζητῶ πανταχοῦ, πανταχοῦ τὸν ἀνευρίσκω καὶ ὄμως δὲν τὸν κατέχω! Λεάνδρος εἶνε τὸ ὄνομά του καὶ πατρίς του ἡ Ἄβυδος. Ἐτόλμησε νὰ μοι τὸ ψευδὶς δειλὸς, ὅτε πρῶτόν με εἶδε, ὅτε τρέμων ὄλως ἐκοπία ν' ἀρδρῶσι τῆς πρώτης ἀγάπης του τὰς πρώτας ἐκφράσεις. Ὡργίσθην κ' ἐστράφην νὰ κεραυνοβολήσω τὸν τολμητιάν, ἀλλ' ἡ φωνὴ μου καὶ ἡ ὀργὴ ἐξέπνευσεν εἰς τὰ χεῖλη μου. Δὶς δὲν ἐτόλμησα νὰ τὸν ἀτενίσω. . . . Τοῦ βίου μου τὸ νῆμα συν-εδέθη ἔκτοτε μετὰ τοῦ ἰδικοῦ του. Ἐκάστην νύκτα, περὶν τὸ πέλαγος ἔρχεται πρὸς τὴν Ἥρώ, καὶ παραμυθεῖ τοὺς πόνους καὶ τὰς ὀδύναις τῆς ψυχῆς της. Ἄλλ' ἤδη ἐξ παρῆλ-θον νύκτες. Ἐξ νύκτας δὲν τὸν εἶδον, καὶ ὄμως ὑπάρχω. . . Θεὰ συμπαθῆς, ἐλέησον τὴν ἀγωνίαν μου! Ἐναι ὑποπτοι οἱ ἐρασταί. . . .“

ΚΛΕΙΩ. ΤΟΜΟΣ Δ'.

Τεταραγμένη ἡγέρθη ἡ Ἥρώ. Ἐννιένισεν ἀνησυχῶς τὸ ἀγαλμα καὶ πρὸ τοῦ φόβου τῆς ὀργῆς τῆς θεᾶς ἡ τῆς πιθανῆς στερήσεως τοῦ Λεάνδρου ἔστη διστάζουσα καὶ ἀγωνιῶσα. Ἐπόθησε ν' ἀποθάνῃ καὶ πίνουσα ὀφθόνως ἀπὸ τῆς λήθης τὴν εὐεργετικὴν πηγὴν νὰ λησμονήσῃ, ἐὰν δὲν ἠδύνατο ν' ἀπολαύσῃ. Βραδέως ἐξῆλθε τοῦ ἱεροῦ καὶ ἀνῆλθε τὸν πύργον. Περιήγαγε τοὺς ὀφθαλμούς της ἐπὶ τοῦ γλαυκοῦ κύματος τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τῆς ἔναντι ὀχθῆς τῆς Ἀσίας. Ἦτο ἔαρ καὶ ἡ γῆ ἐγλόαζεν ὅλη ὑπὸ τὴν γόνυμαν πνοὴν τῆς ἀνολέως. Ἀπὸ τῶν κήπων τ' ἀρώματα τῶν ἀνθέων φερόμενα ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἐμέδουν τὰς αἰσθήσεις της, ἐν ᾗ αὐρὰ χαλαρὰ ἐπαίξε μὲ τοὺς δακτυλίους τῆς πλουσίας καὶ μελανῆς κόμης της. Ἐβλεπε τὸν ἥλιον καταδυόμενον μεγαλοπρεπῶς εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Αἰγαίου καὶ τὸ λυκόφως ἀμυροῦν βραδέως τὰ λαμπρὰ χρώματα τῆς δύσεως. Ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἀκούεται φωνὴ ψάλλουσα περιπαθῶς τὴν εὐδαμονίαν ἔρωτος ἀμοιβαίου. Φαίσκει ἡ Ἥρώ, καὶ ἡ καρδία της, ἀνίκανος νὰ καταστελῇ τὸν τρικυμιῶδη τοῦ πάθους της ὠκεανόν, ἀνακουφίζεται εἰς θερμὰ δάκρυα. Στρέφει τότε καὶ προσβλέπει τὴν Ἄβυδον, τὴν πόλιν ἐνθα μένει ὁ Λεάνδρος. „Ὡὰ ἔλθῃς τοῦλάχιστον ἀπόψε, ἀνακράζει, ἐξ νύκτας ματαίως ποθεῖ καὶ περιμένω, ἐξ νύκτας ματαίως ἀνάπτω τὸν φανόν μου, ὅπως ὀδηγῶ τὸν δρόμον σου ἐν μέσῳ τῆς τρικυμίας τῆς θαλάσσης καὶ τῆς τρικυμίας τῶν καρδιῶν μας. Πόσειδον πάτερ! συμπάθησον τοὺς ἐραστάς. Κράτησον τὴν θύελλαν, ταράσσουσιν τὸν πόντον καὶ ἐγείρουσιν φοβερω-τέραν τῆς ψυχῆς μου τὴν θύελλαν.“ Ἐπε καὶ ὕψῳ ἰατίδας χεῖρας. Ἀλλὰ τὰ πρῶτα φῶτα τῆς Ἀβύδου κατασπείρονται ἤδη ἐπὶ τῆς ἀμυρᾶς ὀθόνης, ἥτις καλύπτει τὴν πόλιν· τὰ βλέπει ἡ Ἥρώ καὶ λησμονεῖ τὴν εὐχὴν, λησμονεῖ τοὺς θεοὺς

καὶ ἐνθυμῆται τὸν Λέανδρον! Θεοὶ σύγγνωτε τὴν κήρην. Ἀγαπᾷ.

Εἰς τὴν ἔρημον ἀκτὴν τῆς Ἀβύδου πλανᾷται μόνος ὁ Λέανδρος, εὐτυχὴς τῆς Ἡροῦς ἐραστῆς. Εἶναι νύξ βαθύαια καὶ ἀκτινοβόλα φαίνονται τ' ἄστρα εἰς τὸ στερέωμα. Ἀδιάφορος εἰς τοὺς λαμπροὺς κόσμους ὁ Λέανδρος ἀτενίζει τ' ἀμυδρὰ φῶτα τῆς Σηστοῦ καὶ στενάζει. „Ἐξ νύκτας ἔμεινε μακρὰν τῆς Ἡροῦς! Ἐγδρὸς ἀδυσώπητος, ὁ Αἰόλος ἀπολύει ἀκάθαρτα τὰ πνεύματα καὶ ὄρη ὕγρα χωρίζουσι τοὺς πο-
θῶντας ἐραστάς. Καὶ ἤδη κνέει ὁ βορρᾶς ἀνακυλᾷ τὸν πόντον καὶ κάμπτει τοὺς θάμνους τῆς ἀκτῆς. Ἀλλ' ὁ Λέανδρος πευδεῖ. Θ' ἀποδάνη, ἐὰν μείνῃ! Ὁὰ τὴν Ἰδη, ἐὰν πείσῃ. Κρύπτει τὴν γλάναν εἰς τὸν πρῶτον θάμνον καὶ ἄφοβος ὁρμᾷ εἰς τὰ κύματα.

Νύμφαι τῆς θαλάσσης, προστατεύσατε τὸν ἄφρονα, ἄλλα πιστὸν ἐραστὴν. Τὰ κύματα καλύπτουσι τὴν κεφαλὴν του, ἀλλὰ τῆς φίλης του ἢ μνήμη περὶνεὶ τὰς χεῖράς του. „Κύματα, κράζετε, μὴ πληττετε τὰ στῆδι μου! ὁ ἔρως μου νικᾷ τὴν δυνάμιν σας. . .“

Συρίζει ὁ βορρᾶς καὶ μαινεται ἡ θάλασσα. Ἀτρόμητος ἐν ταῦτοις κολυμβᾷ ὁ Λέανδρος. Ἐυέλπι ἄστρον ἔρωτος φέγγει εἰς τὸν πύργον τῆς Ἡροῦς. Μῖναι ὁ φανός! τὸν βλέπει πόρρωθεν καὶ χαιρεῖ ὡς ὁ ναύκληρος ὁ τὸ σταθερὸν ἄστρον τοῦ βορρᾶ ἀνακαλύπτων αἴφνης. „Ἐξ τὴν παρήγορον ἀκτῖνά σου, φανέ, ἀγρυπνεῖ τώρα καὶ προσμένει ἡ Ἡρώ. Θεότῃτες θαλάσσαι, βραχύνετε τὸν δρόμον μου, καὶ οδηγήσατέ με εὐτυχῇ εἰς τὸν κόλπον της. Οὐχὶ ἐμέ, ἐκείνην λυπηθῆτε.“

Δυστολωνα πτηνὰ ὀρμῶσιν ἀπὸ τὰ σπήλαια καὶ κρούσουσι πενθίμως. Τ' ἀκούει ὁ Λέανδρος καὶ φρίττει. Εἰς τῆς ἀφριμένης θαλάσσης τὴν ἐπιφάνειαν μαύρα κατέρχονται ψαυτάσματα, καὶ ἐντρομος ὁ ναύτης ἀφίνει τὸ πλοῖον καὶ τρέχει μακρὰν τῆς ἀκτῆς. Φρικτὸς ἀνεμοστρόβιλος ἐνσκήπτει εἰς τὸ πέλαγος καὶ ἀντίθετα τ' ἄρχαι κύματα καλύπτουσι καὶ πληττοῦσι τὸν Λέανδρον. Ἀπὸ τῆς Προποντίδος ὁρμᾷ καὶ νέα θύελλα κατέπεσαν τὰ δένδρα καὶ ζόφος ἐκάλυψε τὴν ὄχθην καὶ τὸ κύμα. „Φανέ, ἐλπίς μου, κράζει, φώτιζε τὸν δρόμον μου. Ἡρώ!“, θέλει καὶ πάλιν νὰ φωνάξῃ, ἀλλ' ἄσπλαγγον τὸ κύμα τοῦ ἔφραξε τὸ στόμα καὶ τὸ ὄνομά της πνίγεται εἰς τοὺς ἄφρους. . .

Εἰς τὸν πύργον της ἐν ταῦτοις ἀγρυπνεῖ καὶ τρέμει ἡ Ἡρώ. Τυχρὸς ὡς κεραυνὸς ὁ νοῦς της προσκαλεῖ τὸν Λέανδρον, καὶ μετὰ τοῦ ὀνόματος ἐκπνέει σχεδὸν καὶ ἡ ψυχὴ της. Ὀχρὰ καὶ ἔκφρων ἐξορκίζει τοὺς καιροὺς ἀνέμους. Θεοί! κράζετε, ἀλλ' ὁ ὄρκος σβέννυται μετὰ τοῦ θάρρους της. „Θεοί!

λέγει, ἴσως ἀσφαλῆς τὴν ὄραν ταύτην ὁ Λέανδρος ἐνθυμῆται τὴν Ἡρώ, ἡ εἰς γλυκεῖς δνεύρους δεδομένος σπαίρει εὐτυχῆς πλησίον μου.“ Ἐὰν ὅμως τῆς Ἡροῦς ὁ πόθος τὸν κλονᾷ καὶ ἡδὴ καλῶς πρὸς τὰ κύματα; . . . Ἐὰν τὴν φίλην του ποθῶν ἐρρίφθῃ εἰς τὴν θάλασσαν; Σιώσατε τὸν ἄφρονα, Θεοί! Ὁραζέσθαι νὰ μὴ τὸν ἴδω πλέον, ἐὰν τῆς σωτηρίας του ἀντάλλαγμα ζητεῖται ἡ θυσία μου. Τὸν θάνατόν μου ἐὰν σῆς ὑποσχοῦμαι θὰ ἦτο μικρόν! τὴν ζωὴν μου σῶς ὑπόσχομαι καὶ ἄνευ τοῦ Λέανδρου. Θεοί, οὐκ εἰσάγετε τὴν τύχην μου, πλὴν σώσατε τὸν Λέανδρον. Ἄς τὸν ἴδω ἅπαξ ἔτι ἀσφαλῆ, καὶ ἡ ἐσχάτη εὐδαμονία μου ὥς ἦναι ἡ ἀρχὴ τῆς ἐσχάτης τῶν ὀδυνῶν τῆς ζωῆς μου.“

Ἡ λαλῶσα τρέχει πάντοτε. Ἐρμηος ἀκολουθεῖ τὸν δρόμον του ὁ ἐραστής, ἀλλ' αἱ δυνάμεις πύπτουσι. „Βοήθει, Ἐρως, κράζει, καὶ στρέφει, εὐέλπις πρὸς τὸν φανόν. Ἐσθβέσθη! Μὲ προδίδεις, θάλασσα, φωνάζει μὲ παράπονον! μὲ προδίδουσι αἱ δυνάμεις μου, ἀλλὰ μ' ἐπρόδωκας καὶ σύ, φανέ ὑπηνιέ. Κοιμᾷται λοιπὸν ἡ Ἡρώ κ' ἐγὼ ναυαγῶ; ἡ εἰς θερμὰς ἀγκάλας νέου ἐραστοῦ ἐλθισμένησε τὸν Λέανδρον; Κύματα εὐσπλαγγνα, σῶς εὐλογοῦ. Ὁρμήσατε τὸ σῶμά μου, καὶ μετὰ τῆς ζωῆς μου περκατώσατε ὄνειρα ταρπνὰ ἐλπίδων ψευδοεισῶν. Τῆς Ἡροῦς ὁ ἔρως μ' ἐδίδα τὴν δυνάμιν νὰ πολεμῶ, καὶ αὐτῆς ἡ λήθη συνέντηψε τὸ θάρρος μου. . .

Ὁρχίλον κύμα πληττει κατὰ κεφαλῆς τὸν Λέανδρον καὶ τὸν βυθίζει. Ἠγέρθη πάλιν καὶ οἱ θυήσκοντες ὀφθαλμοὶ του ζητοῦσι τελευταίαν χάριν. . . τὸ φῶς τῆς Ἡροῦς! Ἐταμος ν' ἀποδάνη ποθεῖ νὰ κατέλθῃ εἰς τὸν Αἰθῆν φέρων γλυκὺ ἐφόδιον, τὴν ἀνάμνησιν τὴν φίλης του καὶ τὴν βεβαίωσιν ὅτι εἶνε πιστῇ. Ὀχρὸν φῶς ἀνάπτει αἴφνης εἰς τὸν πύργον. Λευκὸν φάντασμα κλίνει πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ δέεται. Εἶναι ἡ Ἡρώ. Τὴν κεφαλὴν της δέρει ὁ βορρᾶς, καὶ τὸν δεσμόν τῆς κόμης της ἀρπάξων τὸν φέρει πρὸς τὸν Λέανδρον. . . Γλυκεῖα φίλη, σὲ ἠδίκησα, φωνάζει ἀδυνεῶς καὶ τὸν φανὸν προσβλέπων τελευταῖ ὁ ναυαγός. . .

Ἐκόπασε μικρὸν ἡ θύελλα, πλὴν τί τὴν μέλλει ἤδη τὴν Ἡρώ; Αἱ πρῶται λάμψεις τῆς αὐγῆς ἐφώτισαν τὸν οὐρανὸν καὶ ἔκφρων τρέχει πρὸς τὸν βράχον ἡ Ἡρώ. Τὸ κύμα ἐμάνευσσε τοὺς πόθους τοῦ νεκροῦ. . . Εἰς τῆς Ἡροῦς τὸν πύργον προσήραξε τὸ πτώμα τοῦ Λέανδρου. Τὸν βλέπει αἴφνης ἡ Ἡρώ νεκρόν, καὶ δάκνοντα τῆς κόμης της τὸν προσφιλεῖ δεσμόν. Σιγᾷ. Οὐτε φωνήν, οὐτε παράπονον οὐδέν!

Θρηνηῖ ἡ ἀλκυὼν καὶ ὁ βορρᾶς σαλεύει δύο πτώματα. Ἡρώ καὶ Λέανδρος καλοῦνται.
(ἐξ Ἀθηνῶν).

Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ Η ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΕΝ ΤΗ ΑΝΑΤΡΟΦΗ.

(συνέχεια καὶ τέλος).

Βραδύτερον ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις μετ' ὅλην τὴν ἀποπν, ἀλλὰ καὶ εὐγενῆ τάσιν τῶν πνευμάτων εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν θεωριῶν τῆς ἀρχαιότητος, ἐχορήγησεν ἰκανὴν ἐλευ-

θερίαν ἐκπαιδεύσεως μετ' ἀλλεπάλληλον μετὰπτοσιν ἀπὸ τῆς καθαρῆς πολλάνης στρατιωτικῆς παιδεύσεως εἰς τὴν θεωρητικὴν, ἀλλὰ καὶ ταύτην παραδόξως διατεταγμένην.

Μεταξὺ τῶν διαφόρων καὶ πολλῶν ἀνακινηθέντων μετὰ τῆς γνωστῆς ἐκείνης ἐν τῇ ἱστορίᾳ ζήσεως ζητημάτων τὸ πρῶτιστον ἦν τὸ ἐκπαιδευτικόν, πρὸς διευθέτησιν τοῦ ὅποιου ἐγένετο χρήσις παλαιᾶς τακτικῆς, καὶ ἦν πάντα ἐπιλοπι-
μοῦντο τότε νὰ ρυθμίσωσι πρὸς τ' ἀρχαῖαν ἐν γένει ἔθιμα, καὶ ὡς διὰ πολλὰ ἄλλα, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐστρεψαν οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐπαναστάσεως, μετὰ πρωτοφανοῦς τῇ ἀληθείᾳ ἐνθουσιασμοῦ, τὴν προσοχὴν πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς ἀρχαιότητα, ὥστε ἦν ποτε δυνατόν καὶ νὰ ὑποθέσωμεν καὶ τὸν πολλὴν τῶν μεγάλων σημερινῶν ἐθνῶν ἐξομοιούμενον ἐπὶ στιγμὴν πρὸς τὸν ἀρχαῖον ἐκείνον Ἕλληνα, ζῶντα βεβαίως μόνον καὶ μόνον διὰ τὴν Πολιτείαν. Εὐγενῆς τῶ ὄντι πλάνη! Ὁ σήμερον πολίτης δὲν στερεῖται ἀναμφιβόλως πατριδός, καὶ ὑπὲρ τῆς πατρίδος ταύτης δύναται ἐν ἀνάγκῃ νὰ ἐπιδείξῃ ἐφάμιλλαν τοῦ ἀρχαίου ἐκείνου ἡρωϊκοῦ κατωρθώματα, ἀλλὰ τὴν σημερινὴν πολλὰ εἰς εὐρύτερον ἐννοούμεν τῆς παλαιᾶς, ἥτις δικαίως θεωρεῖται στενὸς μικρὴν συνήθειος πραγμάτων τύπος, στρατιωτικοῦ τινος ἐπὶ παραδείγματι τόγματος οὐχὶ πολύπλοκος διοργανισμός, ὡς μάλιστα συνέβαινε τοῦτο ἐν Σπάρτῃ καὶ ταῖς ἄλλαις τῆς ἀρχαιότητος δημοκρατουμένης πολιταίαις*). Παρ' ἡμῖν, παρὰ τοὺς νεωτέρους δηλ. εὐνεσι καθόλου, ἄπαντα παραβόλως ἐξομοιοῦνται πρὸς τοὺς ἀρχαίους, πατρὶς θεωρεῖται ἐλευθερά τις κοινωνία ἀνθρώπων, διὰ τοῦτο μάλιστα παρ' αὐτῶν ἀγαπωμένη, διότι δύναται νὰ παρέχῃ εἰς ἕκαστον πάντα τὰ μέσα πρὸς ἀνάπτυξιν καὶ προκοπὴν τῆς ἀτομικότητός του, χωρὶς συγχρόνως κανένα νὰ δεσμεύῃ.

Ἀλλὰ προφανῶς ἡ τοιαύτη ἐκτίμησις τῶν ἱστορικῶν ἀποστάσεων, ἡ ἀβασάνιστος ἀπὸ παλαιωτάτων εἰς νεωτάτας περὶ τόσῃ λεπτῶν πραγμάτων θεωρίας μετὰπτοσιν ἐμελλε νὰ γεννηθῇ καὶ τὰς μᾶλλον ἀντιθέτους ἅμα πρὸς ἀλλήλους ἰδέας, καὶ ἀπὸ τῆς ἀποκλειστικῆς λεγομένης μορφώσεως νὰ πύπτουσιν οἱ ἄνθρωποι ἐκείνοι εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον τῆς ὅλης ἐλευθερίας, ὑπερισχυσάσης εἴτα ἐπὶ τινι χρόνῳ τῆς καθαρῆς στρατιωτικῆς, ἥς τ' ἀποτελέσματα ἀπέβησαν ἀληθινῶς ὀλέθρια! διότι παραμεληθείσης ἐντελῶς σχεδὸν τῆς ἑσωτερικῆς μορφώσεως, ἀδύνατον κινεῖσθαι νὰ ἐπιλεύσωσιν ἀνοθεῖν τοῦ στρατιωτικοῦ ἐκείνου ὀργανισμοῦ ἢ μᾶλλον θορύβου θεωρητικῶν καὶ ἠθικῶν ἀρχαί, ἐξ ἐκείνων τὰς ὁποίας μόναι αἱ οἰκογενειακαὶ παραδόσεις, ἡ μητρικὴ ἀνατροφή καὶ αἱ ρευθίσεις καὶ ὀνειροπόλοι διαχύσεις ἐλευθερίου νεότητος δύνανται νὰ διαπλάσωσι. Κατὰ τῶν εἰρηγοιμένων τὰ ὀλέθρια ἐκεῖνα συστήματα, ὧν ἐφαρμοσθέντων κατωρθώθη πράγματι ἐπὶ τέλους ὁ ἀποκλεισμός καὶ ἡ ἐγκάθειρξις τῶν ὀλίγων ἀκομεινάντων λευφάνων τῆς τότε τρυφερᾶς ἡλικίας ἐντὸς τεσσάρων τοίχων, ἡκούσθη πρῶτη ἡ σθεναρὰ φωνὴ τοῦ τότε μόλις ἀνδρουμένου μεγάλου τῆς Γαλλίας ποιητοῦ, τοῦ Λαμαρτίνου, μετ' εὐγενοῦς ἀγανακτικῆς ἐξεγερθέντος κατὰ τῶν „γεωμετρικῶν καὶ τετραγώνων ἐκείνων ἀνθρώπων, στίνας καὶ μόνον εἶχον πάντοτε τὸν λόγον, καὶ κατέβλητον τοὺς νεαροὺς ὀμηλικούς του ὑπὸ τὸν τραχὺν ζυγὸν τοῦ ἀπιστοῦ θυράμβου των, νομίζοντες ὅτι διὰ παντὸς κατωρθώσαν ν' ἀποξηράνωσιν ἐν αὐτοῖς ὅ,τι ἐπέτυχον νὰ μαράνωσι καὶ ριζηδὸν νὰ ἐκκόψωσιν ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν, ἥτοι πᾶσαν ἠθικὴν, θείαν ἱεράδα καὶ μελωδικὴν τῆς διανοίας χάριν. Εἶνε ἀληθὺς ἀνα-

τανύητος διὰ πάντα ἄλλον ἐκτὸς τῶν παθόντων ἐκείνων ἡ θρασεία στερίσεως τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.“

Ἱστορικῶς λοιπὸν ὑπάρχει ἀποδεδειγμένον, ὅτι ἡ σύγχρονος κοινωνία δὲν ἀνέγραψεν ἐπὶ τὴν ἐπιστήμον ἐκείνην ἡμέραν, καθ' ἣν ἐπελεύσεται ἰσονομία τις τῶν ἀμοιβαίων δικαιωμάτων πολιτείας καὶ οἰκογενείας ἐν ταῖς ἐκπαιδευτικαῖς πράγμασι, πρὸς τὸν δὲ ἀπ' ἐτέρου ὅτι ὁσάκις ἐγένετο ἀπόπειρα ἐφαρμογῆς ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος ἀναλόγου πρὸς τὸ τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος, ἥτοι ὁμοιομόρφου καὶ συγχρόνως γενικῶς ὑποχρεωτικοῦ, ἀποσπώντος τὸν πᾶν ἀπὸ τῆς οἰκογενείας καὶ καθυποβάλλοντος αὐτὸν εἰς ἀγωγήν, δι' ἧς σκληρῶς δοκιμάζεται καὶ ἡ πατρικὴ εὐαισθησία, πάντοτε ἀπέτυχε καὶ κατ' οὐδένᾳ τρόπῳ δύναται νὰ λειτουργήσῃ κατὰ τὰς ἡμέρας ἡμῶν, διότι ἀντὶ μορφωτικῆς ἠθέλομεν ἔχει δι' αὐτοῦ μηχανὴν ἀποκτηνώσεως, ἀποβλακώσεως καὶ τὸ δεινότερον ἀμαθείας παχυλότητος.

Τὸ κατὰ τὴν γαλλικὴν ἐπανάστασιν καινοτομηθὲν παράλογον καὶ ἐλαττωματικὸν σύστημα καὶ βραδύτερον ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος ἐφαρμοσθέν, καθ' ὃ ἐν τοῖς τότε συστάσι λυκαίσι κοινὴ ἦν τῶν μαθητευομένων ἡ στήριξις, ἡ ἰσότης καὶ ἡ διάχυσις, κοινὸς ὁ περίπατος καὶ ὁ ὕπνος, πᾶσαι δ' αἱ ἐν αὐτοῖς βιβλιοθήκαι ἐπρεπε χιλίους πεντακιστίους τοὺς αὐτοὺς τόμους νὰ περιέχωσιν, ὡς καὶ οὐδὲν ἄλλο νὰ εἰσάγῃται ἐν αὐτοῖς βιβλίον ἄνευ τῆς ἐγκρίσεως τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἑσωτερικῶν, ἐσχάτως ἀποδοκιμαζόμεν καὶ θεωρούμεν τὴν ὁμομόρφον ὑπόδουλον ἐκπαιδευσιν ὡς αὐτόχρημα διανοητικὸν θάνατον ἐνὸς ἔθνους, παρὰ τὴν γνώμην τοῦ Θιέρσου, ὀνομάσαντος αὐτὴν „τὸ κάλλιστον ἔργον τῆς βασιλείας τοῦ μεγάλου Ναπολέοντος“. Ἡ πολιτεία ὀφείλει βεβαίως νὰ εἰσ-
ηγήται ἐν μέτρον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ νὰ ἐπιβάλλῃ αὐτὸ, ἀμφιβάλλω δὲ ἂν πρέπη καὶ νὰ ὀρίξῃ ὑποχρεωτικὸν τινα βαθμὸν, τὸν ἐλάχιστον, τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως! διότι προϋποτίθεται ὑπάρχουσα ἠθικὴ τις ἀναντιρρήτως τοῦ πατρὸς ὑποχρέωσις, ὅπως διώσῃ εἰς τὰ τέκνα του τὴν στοιχειώδη καὶ ἀπαραίτητον διὰ πάντα ἄνθρωπον παιδευσιν. Ἀμφιβάλλω εἰσῆς ἂν πρέπη ν' ἀναγραφῇ ἐν ταῖς νόμοις ἡ ὑποχρέωσις αὕτη διὰ ποινικοῦ τιμῆματος! διότι ἂν οἱ γονεῖς ἀναγκασθῶσι νὰ δώσωσιν ἰδίᾳ εἰς τὰ τέκνα των ἦν ἂν ἐγκρίνωσιν παιδευσιν, πῶς θὰ γινώσκῃ ὅτι αὕτη ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν παρεχομένην ὑπὸ τῶν προκαταρκτικῶν σχολῶν; Διὰ παρακαίνδυνομένων ἐξετάσεων; Ἀλλὰ τίς ὁ ἐξέτασιν καὶ εἰς τί θὰ συντελέσωσι πάντα ταῦτα; Ἐν τούτοις, ἂν πραγματικὸι ἄνθρωποι μὲ διεβεβαίουν, ὅτι παρομοίᾳ νομοθεσίᾳ εἶνε ἀναγκαῖα πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τοῦ κατασυντρέβοντος ἡμᾶς βάρους τῆς ἀμαθείας ἦδελον ὑποχωρήσῃ. Ἀλλὰ δὲν πιστεύω ὅτι οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα! εἶνε ἀναγκαιότης ἡ διορεῖν παρεχόμενη καὶ ἀδάπανος προκαταρκτικὴ ἐκπαίδευσις, ἀναπολόγητος δ' ἔστω ὁ μὴ ἐκπαιδεύων τὸ τέκνον του πατήρ. Ἐστὼ ἐνοχος γενικῆς μομφῆς — ἀγαθῇ τόχρ! — Ἀλλ' οὐδὲν πλέον! δέον τὸ πρᾶγμα νὰ περιορισθῇ μέχρις αὐτοῦ τοῦ σημείου. Περὶ τούτων, ὡς καὶ παντὸς ἑτι εἰς τὴν ἠθικὴν τάξιν ἀνάγεται, τὸ ἀρμοδιώτερον κύρος ἔχει τὸ ἥρέμα καὶ αὐτομάτως σχηματιζόμενον ἱσχυρὸν δημόσιον φρόνημα, ἡ κοινὴ, ὅπως συνήθως λέγομεν, γνώμη μετὰ τῆς ἀπαντομένης ἀσθηρότητος ἀντεπεξέρχουμένη καὶ περιστέλουσα ἀτοπίματα, φυσικῶς διεκφεύγοντα τὴν πρόνοιαν καὶ τὴν ἐπέμβα-
σιν τοῦ νόμου.

Ἀλλὰ πρέπον νὰ διακριθῶσι σαφῶς δύο τινὰ ἐνταῦθα, ὅπως ἐμβαθύνωμεν εἰς τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἡμετέρου λόγου. Μεταξὺ τῶν διαφόρων μερῶν, ἐξ ὧν συνίσταται ἡ ἀνθρωπίνη

*) Ἡ κυριότερα αἰτία τῆς μεταξὺ τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν πολιτειῶν καὶ τοῦ νεωτέρου κόσμου περὶ πολλὰ διαφορᾶς ἔγκειται εἰς τοῦτο, ὅτι αἱ ἀρχαῖαι ἡμεῖν πολιτεῖαι συνεκροτοῦντο ἀπὸ μιᾶς πίστεως, ἐνῶ αἱ νεώτεραι συγκροτοῦνται ἀπὸ ὁλοκλήρων ἔθνων! Κ. Παπαρηγοπούλου Ἱστορ. τ. Ἰβλ. Ἐθν. Τόμ. Α'. σελ. 686.

ἀγωγή, τινὰ μὲν ἡ Πολιτεία, καὶ μόνῃ αὐτῇ μάλιστα, δύναται νὰ συνεξέφει, πρὸς παροχὴν ὅμως ἄλλων ἐντελῶς ἀναρμόδιος ὑπάρχει. Ἡ ἠθικὴ καὶ διανοητικὴ παιδείαι τοῦ ἀνθρώπου σύγκειται πράγματι ἐκ δύο ὅλων ἀπ' ἀλλήλων διακεκριμένων μερῶν, τῆς ἐκπαιδεύσεως ἀπ' ἐνός, ἥτοι τῆς κατ'ἐξοχὴν ὀριζομένης τινὸς ἀριθμοῦ θετικῶν γνώσεων, τοιούτων ἢ τοιούτων ἐν σχέσει πρὸς τὴν κλίσιν καὶ εὐφυΐαν αὐτοῦ, καὶ τῆς ἐξ ἑσῶς εἰς πάντας ἀναγκαίας ἀνατροφῆς ἀπ' ἐτέρου, ἥτις δημιουργεῖ τὸν κοινωνικὸν ἀνθρώπον, τὸν χρηστὸν καὶ καλῶς ἀνατετραμμένον ἀνθρώπον. Προφανῶς τὸ δεύτερον τοῦτο μέρος εἶναι τὸ σπουδαιότερον, διότι συγγνωστή μὲν ἡ πολλῶν πραγμάτων ἔγνοια καὶ ἡ καθ' ἑλκὴν τὴν σημασίαν τῆς λέξεως ἀνάμεινα ἐπὶ τέλους, ἀλλ' ἀσύγγνωστος βέβαια ἡ στέρεσις πάσης ἠθικῆς ἀρχῆς, ἡ κακὴ διηλ. ἀνατροφή. Ὁδῶν τοῦτον λοιπὸν νὰ διακρίνεται ἀπ' ἀλλήλων ὡς ὅταν τε καθαρώς τὰ δύο ταῦτα κυριώτατα στοιχεῖα τῆς τῶν ἀνθρώπων ἀγωγῆς. Αἰήτως δὲν βλέπομεν συγγνώστα ἀνθρώπους ὅταν σοφοὺς, ἐστερημένους ὅμως διακρίσεως, χρηστότητας καὶ ἀξιοπρεπείας ἐνόησε, ἀπαράλλακτα ὅπως καὶ ἀνθρώπους ἐξόχους, ἀβρόφρονες, ἐπιφανεῖς, καὶ ἐν τούτοις ἀμαρτυροῦντες καὶ παραλογιστάς; Πρὸς δὲ τὸν ὅτι ἡ τελειότης συνίσταται εἰς τὴν συνένωσιν ἀμφοτέρων τούτων τῶν ἀρετῶν, ἀλλὰ φανερώτατον ὅμα ὅτι ἡ Πολιτεία μόνῃ τὴν ἐκπαίδευσιν, καὶ ταύτην πράγματι κατ' ἐξαιρέτην τρόπον, δύναται νὰ χορηγήσῃ, ἐνῶ ἀσφύμαντον ὠφέλειαν εἰς τὴν ἀνατροφήν ἔχει νὰ προσπορίσῃ. Παραμοίως ἐλλειπστάτη ἔσται ἡ ἐκπαίδευσίς ἀφαιμένη εἰς τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν καὶ ἐξαγογήν, διότι εὐθὺς κατὰ πρῶτον εἰς τὴν ἱκανότητα τοῦ διδάσκοντος ἀνεπαρκῆς προσοχὴ θέλει καταβληθῆ, καὶ ἡ ἐκτίμησις τῶν γνώσεων τῶν ὁ' ἀφευδῆ εἰς αὐθαρέτους καὶ ἐπιπολαίους κριτάς, καθὼς ἀντιστρόφως, προκειμένου περὶ ἀνατροφῆς, ἡ Πολιτεία πᾶσαν σπουδὴν καὶ πρωθυμίαν θὰ καταβλήῃ — καὶ παράδειγμα ἔστω ἡμῖν τὰ μέχρι γῆδς ἐν Γαλλίᾳ συμβαίνοντα — ἵνα καταλήξῃ εἰς τὴν σύστασιν τῶν πελοπίων ἐκείνων ἐσωτερικῶν ἐκπαιδευτηρίων, ἀπαισίων κληροδοτημάτων τῶν Ἰησουϊτῶν τῆς ΙΖ' καὶ ΙΗ' ἐκατονταετηρίδας, ἐν αἷς ὁ πᾶς μακρὰν τῆς οἰκογενείας καὶ τοῦ κόσμου καὶ μάλιστα τῆς μετὰ τοῦ γυναικείου φύλου συγχρωτίσεως δὲν δύναται ν' ἀποκτήσῃ οὕτε διάκρισιν οὕτε ἀβρότητα. Ὁμοιωθῶ, μεθ' ἑλκὴν τὴν ἐπιμονὴν μου ὅπως ἡ Πολιτεία ρυθμίζῃ αὐτοδικαίως τὰ τῆς κυρίως λεγομένης ἐκπαιδεύσεως, ὅτι θεωρῶ ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ τὴν κατάργησιν τοῦ παλαιοῦ τούτου τῶν ἐκπαιδευτηρίων συστήματος, διότι μεγάλως τῇ ἀληθείᾳ εὐθύνεται ἡ Πολιτεία, ἀφοῦ μάλιστα ἡ Οἰκογένεια ἀποτελεσματικῶς δύναται νὰ συνεργασθῇ αὐτῇ. Ἀνατροφή εἶναι αὐτὸς ὁ σεβασμὸς πρὸς πᾶν τὸ πραγματικῶς καλόν, μέγα καὶ ὠραῖον· εἶναι αὐτὴ ἡ κοσμιότης, τὸ ὠραιότερον τῶν ἠθικῶν προσόντων, ὅπερ καὶ πολλὰ ἄλλα δύναται ν' ἀναπληρώσῃ, εἶναι τέλος ἡ ἀνύστασις, ὅπως κάλλιστα ἡ γλῶσσα ἡμῶν ἐκφράζεται, ἥτις εἶναι ὡς ἐγγιστα μία ἀρετὴ. Ἀλλὰ δὲν πρέπει ν' ἀναμένωμεν ἀπὸ τοῦ διδασκάλου νὰ διδάξῃ ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα.

Ἡ ἀγνοία καὶ λεπτότης τῆς συνειδήσεως, ἡ βάσις πάσης ὑγιῆς ἠθικῆς, τὸ αἰσθηματικὸν τοῦτο ἀνθος, ὅπερ ἔσται βραδυτέρον ἢ γλυκυτέρα τοῦ ἀνδρὸς τέρψις, ἡ τελειότης ἐκείνη τοῦ πνεύματος, ἡ συνισταμένη ἐκ δυσκαταλήπτων λεπτοτήτων, ποῦ διδάσκεται εἰς τὸν παῖδα καὶ τὸν νέον; Ἐν τοῖς βιβλίοις; ἐν τοῖς προσεκτικῶς διακουομένοις μαθημασίν; ἢ διὰ τῶν ἀποστηθιζομένων κειμένων; Ὡ! οὐδαμῶς. Ταῦτα μανθάνονται ἐν τῇ ζῳμῇ ἀτμοσφαιρᾷ, ἐν ᾗ ἀναστρε-

φόμεθα κοινωνικῶς κύκλῳ καὶ διὰ μόνου τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου. Ὡς ἡ ἐκπαίδευσίς μόνον ἐν τοῖς σχολικαῖς παραδόσεσιν ἀναπτύσσεται, οὕτω καὶ ἡ ἀνατροφή ἐν τῇ πατρικῇ ἐστὶν παρέχεται ὑπὸ τῶν διδασκάλων ἐκείνων, οἵτινες λέγονται μήτηρ καὶ ἀδελφοί. Ἐνθυμίζω εἰς ὕμῃς τὴν ὠραίαν διήγησιν τοῦ Χρυσόστομου περὶ τῆς εἰσόδου αὐτοῦ εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Ἐδωλολάτρου ρήτορος καὶ σοφιστοῦ Λιβανίου ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἔχοντος τὴν συνήθειαν νὰ προβάλλῃ εἰς πάντα τὸ πρῶτον προσερχόμενον ἐρωτήσεις τινὰς περὶ τοῦ παρελθόντος, τῶν γονέων καὶ τῆς πατρίδος του. Τοιοῦτον τρόπον ἐρωτηθεὶς καὶ ὁ Ἰωάννης ἀπήντησεν, ὅτι ἡ μήτηρ αὐτοῦ Ἀνδρῶς, χηρεύσασα εἰς ἡλικίαν ἐκάσιν ἐτῶν δὲν ἠθέλησε ποτὲ νὰ λάβῃ δεύτερον σύζυγον, ἵνα ἀφιερῶθῃ ἐξ ὅλου κλήρου εἰς τὴν ἀνατροφήν του. „Ὡ Θεοὶ τῆς Ἑλλάδος, ὅπως μητέρας καὶ ὁποίας χήρας ἔχουσιν αὐτοὶ οἱ Χριστιανοί!“ ἀνέκραξεν ὁ γέρον ρήτωρ ἀποτεινόμενος πρὸς τὸ ἔθνικόν αὐτοῦ ἀκροατήριον.“) Τοῦτο ἔστω διδάγμα καὶ διὰ τοὺς συγχρόνους· ἡ βαθεῖα σοβαρότης καὶ ἠθικότης τῆς γυναικὸς δύναται μόνῃ νὰ θεραπεύσῃ τὰς πληγὰς τῆς συγχρόνου κοινωνίας, ν' ἀνακαινίσῃ τὴν ἀνθρωπίνην ἀνατροφήν καὶ νὰ ποδηγετήσῃ ἡμᾶς εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ καλοῦ. Πρὸς τοῦτο δὲ ἀνάγκη αὐτῇ νὰ ἀναλάβῃ καὶ νὰ μὴ ἐμπιστευθῇ εἰς τὴν μισθωτὴν μέριμναν ἄλλων τὴν ἀγωγήν τοῦ παιδός, μόνον κατὰ τὰς ὁρας τῆς σχολικῆς διδασκαλίας νὰ χωρίζεται ἀπ' αὐτοῦ καὶ μέχρι τῆς ἀνδρώσεώς του σχεδὸν νὰ μὴ ἀπομακρύνῃ αὐτὸ τῆς μετ' ἄλλων γυναικῶν συναναστροφῆς. Πραετήρησα καὶ ἐπεισθῆναι ὅτι ἐνθα ἐφαρμόζονται αἱ προεκτεθεισὶ ἀρχαὶ καρποφοροῦσι λαμπρῶς, εὐκαταῖον δὲ αἱ σχολαὶ ἀμφοτέρων τῶν φύλων ὡς ὅταν τε βραδυτέρον νὰ χωρίζονται· τῆς ὡς δυνατὸν δὲ μακρὰς ταύτης συμβιώσεως ὡς διδάσκαλος νὰ προῖσταται γυνή, διότι ὁ ἀνὴρ πάντοτε ἀναγνωρίζει παρὰ τῇ γυναικὶ λεπτοφυῆ τινὰ ἀδυναμίαν καὶ χάριν, φιλοτιμώμενος νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν τοιαύτην ὑπεροχήν. Τὸ σκοτεινόν, ἀλλὰ μύχιον τοῦτο ἔστωτικον ὑπῆρξεν ἡ ἀφετηρία πάσης τῶν ἠθικῶν ἡμερώσεως, διότι ὁ ἀνὴρ ἐκ τῆς συναισθησέως ταύτης ἀντλεῖ ὡς ἀπὸ πηγῆς τὴν ἡδονὴν τῆς ὑποταγῆς, τῆς παροχῆς ὑπηρεσιῶν εἰς τὸ ἀσθενέστερον ὄν, τῆς ἐνδελέως κρυφίας τινὸς συμπάθειας διὰ φιλοφρόνων παραχωρήσεων καὶ ἀβρόφροσύνης. Ὁ συγχρωτισμὸς τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς εἶναι κατ' ἐξοχὴν παιδαγωγικὸς καὶ ἡ ἀνατροφή ἐκείνου ἀδύνατος ἄνευ ταύτης. Γνωρίζω ὅτι ὁ καθ' ὃν ἐξεγείρομαι ταχὺς τῶν δύο φύλων χωρισμὸς γίνεται χάριν ἠθικοῦ σκοποῦ, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ἐγὼ φρονῶ δυστυχῶς, ὅτι τὸ ὄντως λυπηρὸν φαινόμενον τῆς ὀλίγης τῶν νέων πρὸς τὰς γυναῖκας εὐλαβείας προέρχεται ἐκ τοῦ ἀμειβαίου ἀποκλεισμοῦ, ἐν ἀποφεύγοντες διὰ παντὸς τρόπου οἱ Γερμανοὶ ἀγνωστέρην πάσης ἄλλης νεολαίαν ἀπέκτησαν δι' ἐλευθευτέρως ἀνατροφῆς.

Ἀλλὰ δύναται τις νὰ παρατηρήσῃ, ὅτι εἰς ἡγοῦμαι ἰδανικόν τι καὶ ἐπομένως ἀδύνατον, ὅτι μάλιστα ἐν τοῖς διεφθαρμένοις ἡδὴ μεγαλοπόλεσιν εἶναι ἀνεφάρμοστον τοιοῦτο σύστημα ἀγωγῆς, ὅτι ὁμοίως εἶναι ἀδύνατον εἰς τὰς δευτερευούσας πόλεις καὶ εἰς τὰ χωρία, διότι τὰ ἰδιαιτέρα ἐκπαιδευτήρια εἶναι ἀναγκαῖα ἀναπλήρωσις ἐλλείψεως ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων προχείρων παρὰ πάσῃ οἰκογενείᾳ. Δὲν ἀρνοῦμαι τῆς προτεινομένης ὑπ' ἐμοῦ τελειότητος τὸ ἀνέφικτον καὶ πολλαχῶς δυσεκτέλεστον, ἀλλ' ἰσχυρίζομαι ὅτι τὸ ἐκπαιδευτήριον εἶναι τὸ ἐλγιώτερον κακὸν καὶ οὐδὲν πλέον, καὶ

*) Κ. Παπαρηγοπούλου ἐνθα ἀνατ. Τόμ. Β'. σελ. 728.

ΤΑ ΒΑΣΑΝΑ ΤΟΥ ΠΑΙΣΙΟΥ. Ἐκδοὺν ὑπὸ Γ. Γαλαξίου.

επεθύμουν δόσεις τουλάχιστον ὁ χωρισμός τοῦ παιδὸς ἀπὸ τοῦ οἴκου ἐπιβλάσκει ὑπὸ τῶν περιστάσεων, ν' ἀπέχουμεν ὡς οἶόν τε τοῦ ἀπανοημένου τούτου σχεδίου. Οἱ Γερμανοί, ἀναμφιβόλως πάντων τῶν ἄλλων ὑπερέχοντες ὡς πρὸς τὰ τῆς ἀνατροφῆς, δὲν ἔχουσι σχεδὸν τοιαῦτα ἐκπαιδευτήρια καί, εἰς ὁμοίαν περίστασιν ἀναγκαίου χωρισμοῦ τοῦ παιδός, τοποθετοῦσιν αὐτὸ παρὰ συγγένει, φίλους καὶ ἱερεῖς, οἵτινες, μάλιστα καὶ νιοιμένες παρὰ τῶν διαμαρτυρουμένων καλούμενοι, ὑπὲρ τοῦς δέκα πολλάκις τοιοῦτους μαθητὰς περι-συνάγουσιν. ἔβλεπε δὲ περιεργὸν πῶς, καθ' ἣν ἐποχὴν τὰ τέκνα ἡμῶν γρήζουσιν ἀδικήπου ἐπιβλέψεις, ἀφ' ὧν εἰς τὴν τύχην των ἀνατιθέντες εἰς αὐτὰ μόνον τὴν εὐρεσιν καταλήλου κατοικίας καὶ τροφῆς οἷς καὶ τὴν ἐκλογὴν ἀρμοδίας συμπεριφορᾶς ἐν τῇ συχούσῃ μεγαλο-πύλει. Ἐγώ, εἰς τὰ ἥθη τῆς πατρίδος μου ἀποβλέπων, εὐ-χομαι τὰ τοιαῦτα παιδωγαγεῖν ν' ἀπαλλαγῶσι τοῦλάχιστον τῆς κυβερνητικῆς δικαιοδοσίας καὶ ὑπὸ τὸν τύπον ἰδιωτικῶν ἐκπαιδευτηρίων νὰ ἐπαγορευνῶνται ὑπὸ τῶν γονέων, ὅπως αὐτῶν τούτων ἐκλεγόμενα ἐν ἀμοιβαίᾳ εὐθύνῃ.

Ἀμοιβαίαν εὐθύνην ἡ ἑλληγλεγγύην, ὅπως ἂν ὀνομάσω-μεν αὐτήν, ἡ λέξις ἐμφαίνει θεμελιώδη ἔρον, ὑποκρύπτουσα τὰ ἀρχικά αἰτία πάσης σχεδὸν τῶν χρόνων ἡμῶν ἥθικῆς με-ταρρυθμίσεως. Ἡ ὑπερβολικὴ γρη῏ς παντὸς ἀσφαλιστικοῦ καὶ προφυλακτικοῦ μέσου θεωρεῖται μὲν συνήθως ὑπὸ τῆς φρονήσεως ἐπιβαλλομένη, ἀλλὰ τοῦτο μόνον τὸ ἀτόπημα ἔχει, ὅτι σκοποῦσα τὴν ἀποφυγὴν τοῦ κακοῦ κόπτεται συγχρό-νως καὶ τὴν ρίξαν τοῦ καλοῦ. Ἄν εἰς ἑλληνας ἀναγνώστας φαίνεται ὑπερβολὴν ἀκατάληπτον τοῦτο, ἡ ἱστορία τῆς Δύσεως καὶ μάλιστα τῆς Γαλλίας παρέχει σαφῆ καὶ λυπηρὰ τοῦ πράγματος διδάγματα, διότι ἀρχαῖαι τινες ἐκεῖ δοξασαὶ ἐπὶ μακρὸν συνείκων νὰ ἐξουδετερώσουσι τὴν εὐεργετικὴν ἐπι-κράτειαν τῆς ἐν τῇ ζητήματι τῆς ἀνατροφῆς κοινῆς εὐθύ-νης. Οἱ γονεῖς προσεπιδύνοντες νὰ ἐξέωρσαι διὰ παντὸς τρόπον οἰονδήποτε οἶκημα, εἰς ὃ ἐνεπιστεύοντο τὰ τέκνα των ἐν πάσῃ γαλήνῃ καὶ ἀναπαύσει τῆς συνειδήσεως, ἀφοῦ μάλιστα ἡ ἐπιθυμία αὕτη ἐκπληρουμένη ἀνεκούφιζεν αὐτοὺς ἀπὸ πάσης περαιοτέρου περὶ τῶν τέκνων μερίμνης, ὡς εἰ ἡ οἰκειοδελῆς αὕτη παραίτησις τοῦ ἱερωτέρου τῶν καθηκόντων, οὕτω ἀνη-θίκως γινόμενη, ἀπήλλασεν αὐτοὺς καὶ πάσης ἐνώπιον τοῦ θεοῦ εὐθύνης. Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ἡ ἀπαλλοτρίωσις αὐτῇ τῶν ἀμοιβαίων τῆς στοργῆς καθηκόντων ἦν κατ'ό-ρωμα τοῦ πάγματος τῶν Ἰησοῦϊτῶν, πολλαχῶς ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ἀποπλανησάντων τὰς περὶ ἀνατροφῆς ἰδέας τοῦ δυτι-κοῦ κόσμου καὶ δι' ἐπιτηδείας, ἀλλὰ καὶ ἀπλουστάτης τακτι-κῆς προσοικειωθέντων τὴν τῶν νέων ἀγωγὴν. Προκαταλαμ-βάνοντες τὴν μητρικὴν δαίλιαν διὰ τῆς μαύρης ὀφθαλμοῦ καὶ δυσβυστάτου βαρύτητος τῶν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καθηκόντων τῶν γονέων, ἀνικάνων δῆθεν διὰ χριστιανικῆς ἀγωγῆς νὰ ἐποικοδομήσουσι τὰ ἑαυτῶν τέκνα, προσέβαλλον οἱ πονηροὶ Ἰησοῦϊται, πρὸς ἀντικατάστασιν, τὴν ἰδίαν αὐτῶν προθυμίαν καὶ ἀρμυδιότητα ὡς τὸ μᾶλλον πρόχειρον καὶ εὐπρόσωπον καταφύγιον πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῆς φοβερᾶς εὐθύνης, καὶ οὕτω τὸ ἀπαίσιον ἐκεῖνο τάγμα ἀνελάμβανε τὴν περαιτέρω περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων φροντίδα, ὡς τὸ μόνον πρὸς τοῦτο ἀνωθεν ἐπιτετραμμένον. Καὶ τὰ τέκνα παραδιδόμενα εἰς τοὺς ἀριστεῖς τούτους τῆς ἀγωγῆς δὲν ἐβάρυνον πλέον δι' ἀνεπαρκοὺς θρησκευτικοῦ καὶ πνευματικοῦ καταρτισμοῦ τὴν συνείδησιν τῶν γονέων, ἡ δὲ μήτηρ εἶπε ἐξ ἐλαφρότη-τος εἶπε καὶ εὐφρασεῖας τινός, ἐπὶ τῇ σημαντικῇ βέβαια ἐλαφρόσει ἀπὸ ἐνδελεχῶν φροντίδων, ἐπειθετο εἰς τοὺς λό-

γους τοῦ σεβασμιωτάτου μοναχοῦ, ὅστις ἄλλως, παρέχων αὐτῇ πλήρη ἀνεσιν πρὸς ἀπόλαυσιν πολλῶν ἐπιγεῖνων ἀγα-θῶν τῇ ἐξησφάλιζε καὶ πάντα τὰ οὐράνια. Καὶ οὕτω συν-επληρωτὸ ὁ ἐλευθεριος χωρισμός τῆς μητρὸς καὶ τοῦ παιδός, καὶ ἡνοχθίσαν αἱ καιριώτεροι τῆς κοινωνίας πληγαί, καὶ ὑψώθησαν τὰ γιγάντεια ἐκεῖνα ἐν τῇ δύσει ἐκπαιδευτικὰ ἐν-διατηρήματα, τόσον δηλητηριάζοντα τὰ σύγχρονα ἥθη, ὥστε οὐδὲ μετὰ πάροδον πολλῶν χρόνων ἀπὸ τῆς καταργήσεως πλείστου μέρους αὐτῶν ἡδυνήθη ἡ νεωτέρα γαλλικὴ κοινο-νία νὰ ἐξαγνίσῃ τὴν ἀναγῆ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν αὐτῶν δια-βίων. διότι ἐντελῶς ἔχον ἀποθέσει ἡ μήτηρ τὴν εὐγενε-στέραν αὐτῆς ἀσχαλίαν, τὸ μόνον ὑπὸ τῆς φύσεως ἐπιτεταγ-μένον αὐτῇ ἔργον, ἡ δὲ οἰκογένεια ἀντὶ βάσεως ὑγινοῦς ἀνα-τροφῆς ἐξεληφθῇ ὡς ὑποπτον αὐτῆς πρόσκομμα, ἐφ' ᾧ καὶ παρηγκωνισθῇ διὰ παντὸς τρόπου, ὅπως μὴ τὰ τέκνα ἐκτι-θενται εἰς τὴν ἐπιβλαβῆ τῶν γονέων συγχρόνωσιν. Μετὰ τὴν ἀπαρέγκλιτον ἀπὸ τοῦ ἀρχικοῦ σκοποῦ τήρησιν τοῦ παι-δαγωγικοῦ ἐκείνου ἀποκλεισμοῦ, φυσικῶ τῇ λόγῳ ἡ ἡμέρα τῆς ἀποφοιτήσεως τῶν νεαρῶν ἐκείνων δεσμοτῶν ἐλογίζετο ὡς ἡ ὄρχη κινδυνώδους σταδίου, καὶ ἡ ἰδέα αὕτη καὶ αὐ-τὴν τὴν ἀνωτάτην ἐκπαίδευσιν ἐν Γαλλίᾳ, αὐτὸ δηλ. τὸ Πανεπιστήμιον κατέστησε σχεδὸν Ἰησοῦϊτικὸν οἰκοτροφεῖον, καὶ ὃ ἐν εἰδῇ στρατιωτικοῦ συντάγματος διοργανισμὸς οὗ-τος ἀπέβη τὸ οὐσιώδες χαρακτηριστικὸν τῆς γαλλικῆς ἐκ-παιδεύσεως. Ἄν κατὰ τὸν μεσαιῶνα, πολλῶς προγενεστέραν δηλ. ἐποχὴν, καὶ ἡ ἐκκλησία καὶ τὰ μοναστήρια καὶ παν-τοῖα ἰδιωτικά ἢ μοναχικά ἐκπαιδευτήρια, διάφορα βεβαίως τῶν ἡμετέρων λυκείων, παρέχον ὅπωςδῆποτε πλήρη τινὰ κατὰ τὸ μᾶλλον ἡ ἥττον παιδευσιν, οὐδέποτε ὅμως ἡ ἐν στρατιῶν δικταβὴ ἐθεωρήθη ὡς ἡ γονιμωτέρα πρὸς ἥθικὴν ἢ διανοητικὴν μόρφωσιν. Οὐδενὸς ἀγαθοῦ πρόξενος ἐγένετο ἡ κἀνείρις ἐκείνη τῶν νέων, ἀσκομιζόντων συνήθως εἰς τὸν μετέπειτα βίον πικροτάτας ἀναιμνήσεις ἐποχῆς, καθ' ἣν ἐδικαιοῦντο ν' ἀπολαύσουσι τὴν ζωὴν ὡς οἶόν τε εὐτυχεστέ-ραν, καὶ πρὸ πάντων νὰ λάβωσι σταθερὰς ἀρχὰς ἥθικῆς κατὰ τὴν ἐνστικτον ἐκείνην πρὸς πᾶν καλὸν κλισιν, ἥτις πεδιοναγ-κάσει τὸν ἄνθρωπον εἰς φυσικὴν τινα πρὸς ἐκινῆσιν καὶ ἐκ-τέλειαν τοῦ κακοῦ ἀνικανότητα. Ὁμοῖομορφος τῆς παιδείας ὀργανισμὸς παρακωλύει καὶ τὴν ἀνάπτυξιν πάσης ὑπερόχου ἀτομικότητος, μὴ παρέχων τοῦλάχιστον καὶ τὸ εὐτυχὲς πλεονέκτημα τῆς σπανίας ἐκείνης καὶ φιλοστόργου συνδέσεως διδάσκοντος καὶ διδασκόμενου.

Καὶ τῇ ἀληθείᾳ, πρὸς ποῖον ὁ ἐσωτερικὸς μαθητῆς ἐν τοῖς λυκείοις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σχετίζεται; Πρὸς τὸν ἐπό-πτην βέβαια, τὸν ἐπιτηρητὴν τῆς μελέτης. Ἐνε ἀληθὲς ὅτι μεταξὺ τῶν σεβαστῶν τούτων ὀδηγῶν διακρίνονται τινες ἐπὶ αὐστηρῶς μέχρις ἀφροσύσεως καὶ εὐσυνειδήτῳ μέχρις αὐτα-παρνήσεως ἐκπληρώσει τῶν ἰδίων καθηκόντων, ἀλλὰ κατα-δεδικασμένοι ἀποτόμως εἰς ὑποδεεστέραν πάντοτε θέσιν με-ταξὺ τῶν καθ'ἡγήτων καὶ τῆς διευθύσεως, μόνον συνήθως διέξοδον ἀπὸ συχνοτάτων δυσχερειῶν εὐρίσκουσι τὴν παρὰ-λειψιν τῶν ἰδίων καθηκόντων, καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ διωσ-ρισθῇ, ὅτι διὰ κυβερνητικῆς προνοίας ἐπιτυγχάνεται ὁ καταρ-τισμὸς τοιούτων ἐποπτῶν, δυναμένων νὰ ἀνταποκριθῶσιν εἰς τὴν σοβαρὰν αὐτῶν ἀποστολήν, ἐνῶ, ὡς ἀπεδείχθημεν ἤδη, ἡ Πολιτεία καὶ μόνη δύναται νὰ παρασκευάσῃ ἐξόχους καθῆ-γητάς. Τότε λοιπὸν μόνον δικαιολογεῖται ἡ ἀναγκαία ὑπαρξίς τοιούτων ἐποπτῶν, ὅταν αὐτῇ ἡ Πολιτεία φιλοτιμηθῇ ποτε ν' ἀναπλάσῃ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ὅλον τὸν ἄνθρωπον καὶ ἥθικῶς καὶ διανοητικῶς.

Ἐπὶ πᾶσι λοιπὸν ἀναλαμβάνωμεν τὰς παλαιὰς ἐκείνας παραδόσεις, αἷς πεφωτισμένοις χριστιανισμὸς καὶ ὑγιὲς ἄμα φιλοσοφία ἐν ἀρμονίᾳ συνδιδάσκουσι, διότι κίνδυνος ὑπάρχει μὴ τὴν λαμπρὰν πνευματικὴν πρόδον τῆς συγχρόνου κοι-νωνίας κακῶς διευθύνωμεν ἔνεκα κομποτήτος· ἡ πρὸς τοὺς προγόνους τιμὴ δὲν συνίσταται εἰς τὴν ἀπομίμησιν μόνον τῶν ἐλαττωμάτων αὐτῶν. Μεγάλῃ ἀπαιτεῖται προσοχή, ὅπως μὴ ἐπαναλαμβάνηται συγχρόνως ἡ ἐπικίνδυνος παιδεία τῆς ἀσπλάγ-χνου σπατάλης τῶν ζωτικωτέρων παντὸς ἔθνους δυνάμεων, κατὰ μίμησιν τῶν Ἀράβων ἐκείνων ἱππέων, οἵτινες ἐξουδοῖσι μέχρι χειλούς τοῦ βαράβρου καλπάζοντα τὸν ἵππον αὐτῶν, νομίζοντες ὅτι πάντοτε οὕτως ἔχουσι τὴν δύναμιν νὰ τὸν ἀνα-χατίσωσι. Δι' ὀλίγην ἀρετὴν συγκρατεῖται ὁ κόσμος, καὶ δεκάς δικαίων τῶν πρώτων χάριτες ὑπὲρ ὀλοκλήρου ἐνόχου κοι-νωνίας, ἐφ' ὅσον δ' ἐμβυθίζομεν εἰς τὴν ἀκριβῆ γνώσιν τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήσεως, ἐπὶ τοσοῦτον φαίνεται ἡ ἀρετὴ ἀναγκαία. Ὁ ἐγωισμὸς, ἡ ἀπληστος τοῦ πλουτισμοῦ καὶ τῶν ἀπολαύσεων ζήτησις εἰς οὐδὲν συντελοῦσιν. Ἀρχαί αὐτῶν μέρους ἐκείνου ἐκτέλεσις τοῦ ἰδίου καθήκοντος· διότι ἕκαστος ὅπου ἐτάχθη εἶνε φύλαξ παραδόσεως, συμβαλλούσης

εἰς τὴν συνέμισιν τοῦ οὐαίου ἔργου ἐν τῇ κόσμῳ τούτῳ. Ἀλλὰ τῇ ἀληθείᾳ παραδόξως εἶνε ἡ θέσις τοῦ ἀνθρώπου, ταχθέν-τος μετὰξὺ δεσποτικῶν ὑπαγορεύσεων τῆς ἥθικῆς συνειδή-σεως καὶ τῶν ἀμφιβολιῶν προσορισμῶ, τὸν ὁποῖον ἡ Πρόνοια ἠρδούκησε νὰ περιβάλλῃ διὰ τινος πέπλου. Ἀλλ' ἀκούσωμεν τὴν συνείδησιν καὶ πιστεύσωμεν εἰς αὐτήν. Ἐὰν ὅμως — ὁ μὴ γένοιτο — τὸ καθῆκον ἦν παρὶς ὑπὸ πλάνου τινὸς θαύματος πρὸ ἡμῶν στηθεῖσα, προτιμωτέρα ἢ ἀπάτη. Ἀλλὰ δὲν ἔχει οὕτω τὸ πρᾶγμα, καθ' ἡμᾶς δὲ αἱ θρησκευτικαὶ ἀλήθειαι βεβαιοῦνται ὡς καὶ αἱ τοῦ φυσικοῦ καὶ πραγματι-κοῦ κόσμου. Αὐτὴ εἶνε ἡ σωτηρία ἀλήθεια καὶ πίστις, ἡ ἀναγκάζουσα ἡμᾶς ν' ἀντιμετωπίζωμεν οὐλ' μετ' ἐξάλλου χαρὰς τὰς ὀλίγας στιγμάς, αἷς διερχόμεθα ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἡ βεβαιούσα ἡμᾶς ὅτι δὲν εἶνε ἐντελὴς ματαιὰ πᾶσα εὐγενὴς τῆς καρδίας ἡμῶν ἔκστασις, ἡ πίστις, ἡ κραταιοῦσα ἡμᾶς, καί, ἂν ἐπὶ στιγμὴν τὰ νέφη ἐπισκρεῖνται εἰς τὸν ὀρίζοντα, δεικνύουσα ἡμῖν πέραν τῆς οὐτέλλης εὐδαίμονος χό-ρας, ὅπου ἡ ἀνθρωπότης ἀπομάττουσα τὰ δάκρυα θὰ εὖρη παραμυθίαν τῶν πόνων αὐτῆς.

E. P.

ΑΙ ΔΥΟ ΘΕΟΔΩΡΑΙ.

ΣΑΡΔΟΥ ΚΑΙ ΡΑΓΚΑΒΗΣ

ὑπὸ

Felix Vogt.

Ἡ Θεοδώρα τοῦ Σαρδοῦ ἐδιδάχθη κατὰ πρῶτον τῇ 26. Δεκεμβρίου ἐν τῷ θεάτρῳ Porte St. Martin, ἀμφίβολου δὲ τυγχάνει εἰς ἐτὶ ἐὰν θὰ ἐπιτύχῃ ὡς οἰκονομικὴ ἐπιγεί-ρησις· τοσαῦτα ὑπῆρξαν τὰ πρὸς διασκευὴν τοῦ δράματος ἔξοδα, ὥστε δέον νὰ πληρωθῇ ἑκατοντάκις τοῦλάχιστον τὸ θεάτρον, ὅπως ἡ διευθύνσις μόνον τὰ χρεὴ αὐτῆς ἀποτίσῃ. Πρὸ τῆς παραστάσεως τοσοῦτον συνεχῆς ὑπῆρξεν ἡ κρούσις τοῦ τυμπάνου τῆς μεροληπτικῆς δημοσιογραφίας, ὥστε ἡ πλειονότης τῶν πρωτευουσῶν θέσεων εἶχεν ἐκμισθωθῇ ἐπὶ διαρκεῖς παραστάσεις· δι' ὃ καὶ μόλις κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Φεβρουαρίου ἀποδειγθήσεται ἐὰν ἡ Θεοδώρα ἐπιδόσῃ πραγ-ματικῶς βιώσιμος, ἡ ἐὰν ἀναμνήν αὐτὴν ἡ λήθη, ἄμα κατα-πρᾶυνθῇ ἡ πρώτη περιέργεια. Πρὸς τὸ παρὸν δὲ τοῦτο μόνον ὑπάρχει τὸ τεκμήριον, ὅτι εὐχερὲς ἐπιτυγχάνονται αἱ δευτερεύουσαι, αἵτινες σπανίως ἐκμισθοῦνται ἐκ τῶν προτέρων, καὶ ὅτι κατὰ τὴν πέμπτην παράστασιν, εἰς ἣν παρευεβήμεν, αἱ πλείεσαι ἐξ αὐτῶν ἀπέμειναν κεναί. Ἐξ οὗ ἐμφαίνεται ἐν πάσῃ περιπτώσει ὅτι τὸ κοινὸν ἤρχισεν ψυχρανόμενον, καί-τοι ἴσως παροδικῶς μόνον, ἀφ' ὅτου οἱ διασημώτεροι κριτικοὶ τῶν Παρισίων κατέδειξαν ὅτι ἔμειναν ἀνεκπλήρωτοι αἱ πλεί-στα τῶν μεγαλοπρεπῶν ἐκείνων ὑποσχέσεων, αἵτινες ἐπὶ μῆ-νας ὀλοκλήρους ἐπεδαύλιζον τὴν ἀνυπομονησίαν τοῦ κοινοῦ.

Ἐὰν δὲ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὰς μεγάλας δυσίας, αἷς ἀπῆ-τησεν ἡ Θεοδώρα ὑπὸ τὴν ἐσποφν τῆς σκηνογραφίας, τῶν μηχανημάτων καὶ τοῦ ἱματισμοῦ, ἀγόμεθα εἰς τὸ συμπέρα-σμα ὅτι ἡ ἐπιτυχία τῆς παραστάσεως, ἐν συνόλῳ λαμβανο-μένης, ὀφείλεται εἰς τὸν ζωγράφον, τὸν μηχανικὸν καὶ τὸν θεατρικὸν, τοῦλάχιστον ὅσον καὶ εἰς τὸν ποιητὴν· ἐν ᾧ ἀφ' ἑτέρου τοῦ ὅλου δράματος γραφέντος, καθ' ὃ δοκεῖ, χάριν τοῦ προσεγγόντος προσώπου τῆς Θεοδώρας, τὸ ἀποτέλεσμα συνδέεται στενῶς μετὰ τῆς τέχνης τῆς ἡθοιοποιῆς, ὅτις με-

θεωρηθεῖ τὸ πρόσωπον τοῦτο. Οὕτω δὲ ἀπομένει δια τὸν κ. Σαρδοῦ μικρὸν μέρος τῶν θαυμάτων, αἷς ἔδρεψε καὶ θέλει ἐτι δρέψῃ τὸ ἔργον αὐτοῦ, ἐν ᾧ ὑπάρχουσι πολλοὶ αἱ φρονούν-τες ὅτι καὶ τοὺς ὀλίγους τούτους κλώνους παρ' ἄξιαν οἰκαιο-ποιεῖται.

Ἡ Θεοδώρα ἐστὶ τὸ τρίτον ἱστορικὸν δράμα τοῦ Σαρ-δοῦ. Προηγήθησαν αὐτῆς κατὰ τὸ 1869 ἡ Πατρίς, καὶ κατὰ τὸ 1875 τὸ Μίσος. Ἡ Πατρίς ἐστηρζέτο ἐπὶ φροντα-σιώδους ἐπεισοδίου, ἀναγομένου εἰς τὸν πόλεμον πρὸς ἀπελευ-θέρωσιν τῶν Κάτω χωρῶν, καὶ ἡ ἐπιτυχία αὐτῆς ὑπῆρξε διαρκής. Λέγεται μάλιστα ὅτι τὸ Γαλλικὸν θέατρον προ-τίθεται ν' ἀποδεγθῇ ἐν τῷ δραματολογίῳ αὐτοῦ κατὰ τὸν προσεχῆ χειμῶνα τὴν Πατρίδα, ἥτις, ὡς ἡ Θεοδώρα, ἐδι-δάχθη κατὰ πρῶτον ἐν τῷ Porte St. Martin, ὅπου φαίνεται πιθανὸν ἔνεκα τῆς ἐπιτυχίας, ἥτις ἐπέσπεψε τὴν ἀποδοχὴν ἐτέρου ἔργου τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως, τῶν Pattes de mouche, διδασκόμενον κατ' ἀρχὰς ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ Γυμνασίου. Ἀλλ' ἥδη ἐν τῇ Πατρίδι ἐξεδήλωσεν ὁ κ. Σαρδοῦ, παρὰ τινὰς σιγητὰς σχεδὸν Σαίξπηρεους, τὴν ἐκίχτησιν βεβαιωμένων ἐντυπώσεων, ἐφ' ἣ κατηγόρησεν αὐτὸν τότε ὁ περιβλεπτός κριτικὸς Saussy, εἰπὼν ὅτι στερεῖται φιλολογικῆς τιμωότητος (probité littéraire), καθόσον ἐπιτρέπει ἑαυτῇ ἐν γνώσει τὰ ἀπιδιανώτερα καὶ μᾶλλον ἀσύγκλωστα πράγματα, ὅπως οὕτω προσεήσῃ σφοδρὰν ἐντύπωσιν ἐπὶ τῶν νεύρων τοῦ θεατοῦ. Τὸ δὲ Μίσος ἀπέτυχεν ὀλοσχερῶς. Ἡ ὑπόθεσις αὐτοῦ ἐληφθῇ ἐκ τῶν ἀστυκῶν πολέμων τῶν κατὰ τὸν μεσαιῶνα μικρῶν ἐλευθέρων Ἰταλικῶν κρατῶν, ἀπῆρσε δὲ ἥδη ὡς ἐκ τοῦ ὑπερβολικοῦ αὐτῆς τῆς βάσεως αὐτοῦ, καθόσον πρόκειται περὶ νέας κόρης, ἥτις ἔρῃται τοῦ φονέως πάντων αὐτῆς τῶν συγγενῶν, τοῦ καὶ αὐτὴν τὴν ἰδίαν βιολίος ἀτιμάσαντος, ὥστε πάντα εἶχε λόγον ὅπως μισθῇ αὐτόν.

Ἡ Θεοδώρα, ὡς τρίτη ἐν τῇ σειρά τούτῃ, διακρίνεται τῶν δύο αὐτῆς ἀδελφῶν ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως ἡθικοῦ τινος προβλήματος, ὅπερ ἐν μὲν τῇ Πατρίδι ἀποδεικνύει τὸν ὑψιστον βαθμὸν τοῦ πρὸς τὸ πατρίον ἔδαφος φίλτρον, ἐν δὲ τῇ Μίσει τὸ ἔχθος κατανομώμενον ὑπὸ τοῦ ἔρωτος. Ὡς δὲ αὕτη μᾶλλον ἀπεικονίζει ὁρισμένων τινῶν χαρακτήρων, κατὰ τὸν Ῥιχάρδον Γ'. τοῦ Σαϊξπήρου, καὶ τοῦτο θεωροῦμεν ὅτι ἐνὸς ὡς πλεονέκτημα, καθόσον ἐμποδίζει τὸν κ. Σαρδοῦ ν' ἀποβῇ ἢ παρὰδοξος ὡς ἐν τῇ Μίσει, ἢ ὅπως ἀντιστοιχῇ ὡς ἐν τῇ Πατρίδι· ἀλλ' ὅτι ἑτέρου ὅμως ἀποβάνει καὶ ἑλλείψεως, καθόσον τὸ δῆγμα οὐδαμῶν κέκτηται οὕτως ἐνότητι, ἐπειδὴ δὲ τὸ κύριον πρόσωπον οὐδόπως τυγχάνει ἀρμόδιον, ὅπως ἐφελεύσῃ τὴν συμπάθειαν ἡμῶν, μένει ὁ θεατὴς ψυχρὸς καὶ ἀδιάφορος, τῇ ἐξαιρέσει ὀλίγων τινῶν βεβαιωμένων ἐντυπώσεων. Δι' αὐτὸ δὲ Σαρδοῦ σφοδρῶς ἐξερεθίζει τὰ νεῦρα αὐτοῦ, χωρὶς νὰ κατακλητῇ εἰς το λογικὸν τὸν ἀναγκαστὸν χρόνον πρὸς ἐμβριθῆ ἀντίληψιν. Ὡς καὶ τὰ τρία ταῦτα δράματα ἀποδεικνύουσιν ἐν τέλει ἰδίως, ὅτι ὁ Σαρδοῦ στερεῖται τῆς μεγαλοπράγμονος ἐκείνης ἀντιλήψεως, ἥτις ἐστὶν ἀπαράιτητος πρὸς ἐπαξίαν ἐμμετάλλευσιν τῶν δραματικῶν ὑποθέσεων.

Καὶ τοῦτο φαίνεται φυσικόν. Ὁ Σαρδοῦ τόσον ἀποκλειστικῶς ἀνήκει εἰς τὴν σύγχρονον ἐποχὴν, ὥστε δὲν δύναται νὰ διαπλάσῃ ἐπαξίως, ἢ νεωτέρως μόνον ὑποθέσεις, ἅμα δ' ἐπιληφθῇ ἱστορικῶς ἀντικειμένου, καταβάλλει μὲν ἀπρόστυς προσεκτικῶς πρὸς συναρμολόγησιν τῶν ἱστορικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν λεπτομερειῶν, ἀλλ' ὅτι ἑτέρου νεωτερίζει ἀκουσίως περὶ τὴν διαγραφὴν τῶν χαρακτήρων, καὶ οὕτω προξενεῖ ἐπὶ τέλους ἐντυπώσιν διφορούμενῃ καὶ δυσάρεστον.

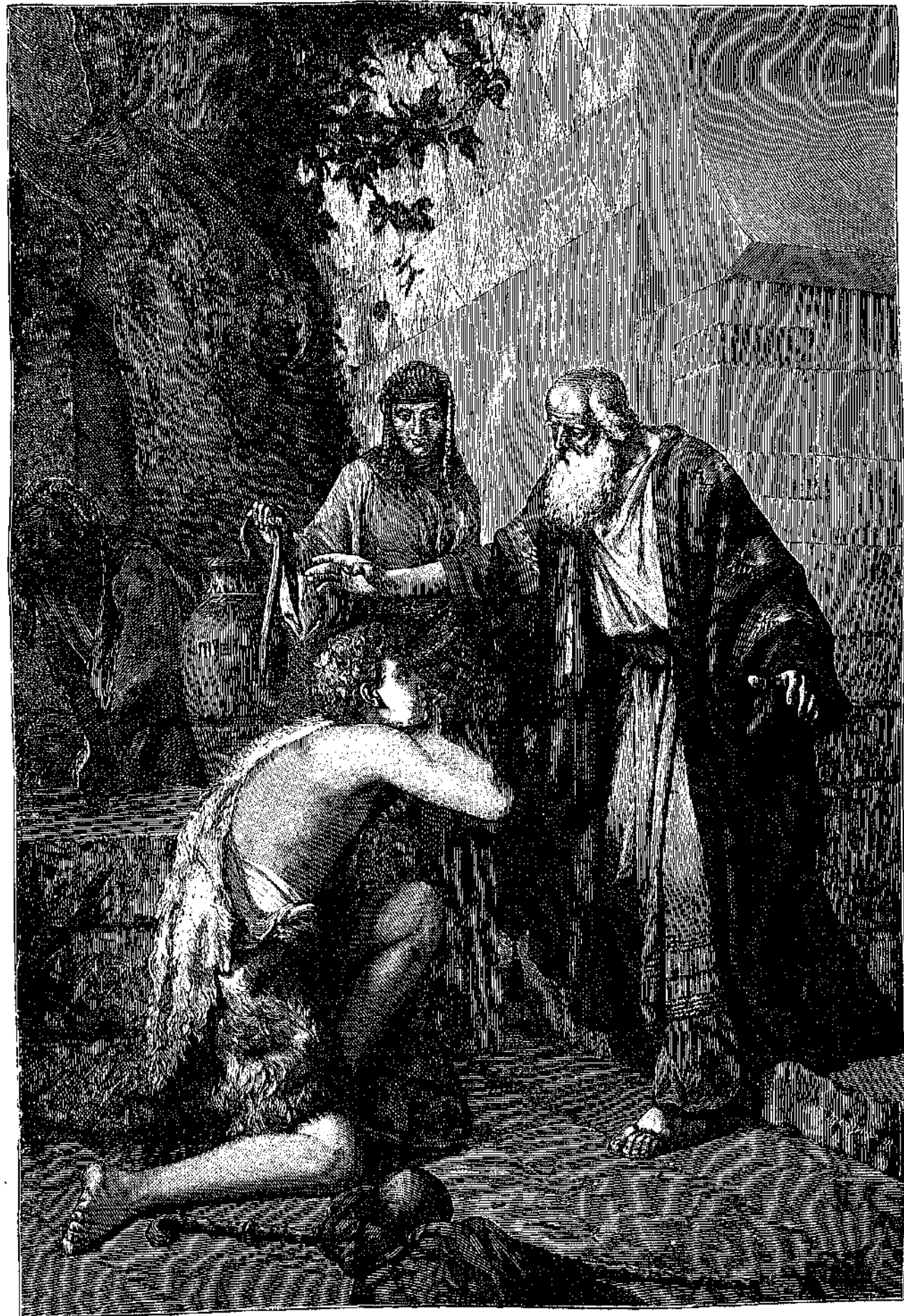
Τοσοῦτον δὲ συμφορῆς τυγχάνει ὁ νεωτερισμὸς οὗτος πρὸς τε τὸν χαρακτήρα καὶ τὴν γλῶσσαν τῶν ὑπὸ τοῦ Σαρδοῦ διαγραφομένων ἱστορικῶν προσώπων, ὥστε ἀπᾶξιοι καὶ διὰ τὸ ἱστορικὸν ἀκόμη δῆγμα τὴν χρῆσιν τοῦ ἐμμέτρου λόγου. Τοῦτο δὲ ἀποτελεῖ μὲν ἴσως ἐφεργετικὴν ἀντίδρασιν κατὰ τὸν ὑπὲρ τὸ δέον νεφελωδῶν ἐμμέτρων δραμάτων τοῦ Οὐγώ, ὅσα ὁ Ρουὶ-Βλάς καὶ ὁ Βερνάνης, ἀλλ' ἀποδεικνύει ὅτι ἑτέρου ὅτι διὰ τοῦς ἐν ἀποστάσει κειμένους ἱστορικοὺς χαρακτήρας ἀρμύζει ἐπὶ τῆς σκηνῆς ὁ ἔρρυθμος λόγος, ὅστις ἐπίσης κείται ὑψηλότερον τοῦ καθήμενου βίου καὶ διαπλάττει αὐτὸν κατὰ τὸν τρόπον εὐγενέστερον καὶ μᾶλλον ἰδεώδη.

Ἡ Θεοδώρα, ὡς πᾶν δῆγμα σεβόμενον ἐαυτὴν, διακρίνεται ἐπὶ τοῦ προγράμματος εἰς πέντε πράξεις. Ἀλλὰ μέχρις οὗ ἐπέλθῃ ἡ δημοσίευσίς, ἣν ὁ Κ. Σαρδοῦ ἀναβάλλει συνήθως ἐπὶ πολὺ ἕνεκα κερδοσκοπικῶν λόγων, οὐδεὶς γινώσκει ἀκριβῶς πῶς ἀπαρτίζονται αἱ πέντε αὐτῶν πράξεις ἐν τῶν ὁκτὼ εἰκόνων, εἰς ὧς πραγματικῶς διαμερεῖται τὸ δῆγμα διὰ τῆς ἀλλαγῆς τῶν σκηνογραφικῶν ἀποδεικνύει δὲ καὶ τοῦτο μόνον, ὅτι ὁ σύνδεσμος τῶν εἰκόνων τούτων τυγχάνει λίαν χαλαρὸς. Τὴν οὐσίαν τῆς ὑποθέσεως δύναται τις νὰ ἐκθέσῃ δι' ὀλίγων λέξεων. Ἡ πρώτην ἐταίρα καὶ ἡθοποιὸς Θεοδώρα, ἡ ἐνυμφεύθη ὁ Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανός, ἐν ᾗ εἰσέτι διατέλει διάδοχος, ἀφηγῶν τὸ πασίγνωστον αὐτῆς παρελθόν, κρατεῖ αὐτὸν ὑποχείριον διὰ τῆς καλλονῆς καὶ πολιτικῆς αὐτῆς ὀξυνοίας. Συνεργασθεῖσα δὲ εἰς τὴν ἀνάρρησιν αὐτοῦ, διατίθησιν ἥδη τὰ τῆς διοικήσεως κατὰ βούλησιν. Κατὰ τινα τῶν μοναχικῶν αὐτῆς ἐκδρομῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐμπεσούσα εἰς κίνδυνον, σώζεται ὑπὸ νέου Ἑλλήνου, τοῦ Ἀνδρέου, οὗ ἐρᾷται, καίτοι δὲ οὗτος, ὡς ἑλληνίζων, μισεῖ τὴν χριστιανικὴν Αὐτοκρατορίαν τοῦ Βυζαντίου, καὶ ἰδίως τὴν ἀκόλαστον καὶ δεσποτικὴν Θεοδώραν, οὗ ἔττον διατηρεῖ

μετ' αὐτοῦ κρυφίας σχέσεις ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον νέας γῆρας, τῆς Μύρτας, ἥτις ἀνθίσταται δῆθεν κατὰ δευτέρου γάμου ὑπὸ τῶν συγγενῶν αὐτῆς ἐπιβαλλομένου. Ὁ Ἀνδρέας ἐν τούτοις μετέχει συνωμοσίας κατὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἀλλ' ἡ Θεοδώρα βολιουργεῖ τοσοῦτον ἐπιτηδεύει, ὥστε ὅτι ὅτι σὺζι τὴν ἰδίαν αὐτῆς ὑπαρξίν καὶ τὴν τοῦ συζύγου μετὰ τοῦ Θρόνου, ὅτι ἑτέρου δὲ προσυλλάττει τὸν Ἀνδρέαν κατὰ τῆς ἐκδικήσεως τοῦ Αὐτοκράτορος· ἀλλ' ἐπὶ τέλους ὁ Ἰουστινιανὸς συλλαμβάνει ὑπονοίας τινὰς, καθόσον ὁ νέος συνωμότης, ἀναγνωρίσας ἐν τῇ ἱπποδρόμῳ τὴν πεφυλημένην Μύρταν ἐπὶ τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Θρόνου, καὶ κατανοήσας ὅτι τῇ Θεοδώρα ὀφείλεται ἡ ἀποκάλυψις τῆς συνωμοσίας, ἐξυβρίζει αὐτὴν πρὸ παντὸς τοῦ λαοῦ, ὅπερ ἰδοῦσα αὕτη κατ' ἀρχὰς μὲν κλείει αὐτὴν τὸ στόμα διὰ τῶν ἰδίων χειρῶν, ὅπως ἐμποδίσῃ τὰς περαιτέρω ἀποκαλύψεις, καὶ εἵτα διασώζει αὐτὸν καὶ αὐτὴς ἐκ τοῦ ἐπικειμένου θανάτου. Κατασκοπεύει δ' ἐπομένως ὁ Αὐτοκράτωρ τὴν ἀπιστον αὐτοῦ συμβίαν, ἥτις συλλαμβάνεται καθ' ἣν ὥραν κυλιέται ἀπελπίς ἐπὶ τοῦ πτώματος τοῦ ἐραστοῦ αὐτῆς. Βιβόνευσσε δὲ αὐτὸν ἡ ἰδία, δοῦσα αὐτῷ κύνειον ἐκ φυάλης, ἥτις, καθ' ἃ ἐνόμιζε, περιεῖχε ποτὸν ἐξάπτων τὸν ἔρωτα καὶ δυνάμενον νὰ μεταβάλλῃ καὶ πάλιν τὸ κατὰ τῆς Αὐτοκρατείας μίσος εἰς τὸ πρότερον διὰ τὴν Μύρταν φίλτρον. Καίτοι δὲ ἡ Θεοδώρα πρὸ μικροῦ εἶχεν ἐμψυχώσει πρὸς ἀντίστασιν τὸν Βελισάριον καὶ τὸν Αὐτοκράτορα διὰ τῆς ἰδίας αὐτῆς μεγαλοφυΐας καὶ εἶχεν οὕτω διασώσει τὸν θρόνον, ὁ Ἰουστινιανὸς διατάσσει ἀσπλάγγως τὴν ἀπαγχόνησιν αὐτῆς.

Οἰκοδὸν ἐνοεῖται, ὅτι πᾶσα αὕτη ἡ ἐρωτικὴ ἱστορία τυγχάνει φαντασιώδης. Καὶ αὐτὸν δὲ τὸν βίαιον τῆς Θεοδώρας θάνατον διέπλασεν ὁ Σαρδοῦ. Καὶ τοῦτο μὲν οὗ μὲν μικρὸν ἁμάρτημα, καθόσον ἀδύνατός ἐστιν ἡ δραματοποίησις ἱστορίας ἀνευ τοιούτων βοήθητικῶν μέσων, τὰς δὲ ἀληθεῖς τῆς Θεοδώρας τύχας ὀλίγιστοι γινώσκουσιν. Ἀλλὰ τὸ ὕληθρον ἐστίν, ὅτι ἡ ἐρωτικὴ αὕτη σχέσις, ἡ ἐνδυμίζουσα τὴν Κυρίαν μὲ τὴν καμेलίαν, διατελεῖ εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸν ἐπιλοιπον χαρακτήρα τῆς Θεοδώρας, ὃν οἰκιοθελῶς διετήρησεν ὁ Σαρδοῦ. Καὶ πράγματι ἀδύνατόν ἐστι νὰ ἐπέδειξεν αὕτη τὸν ἥρωισμὸν ἐκείνον πρὸς διάσωσιν τοῦ θρόνου, ὃν καὶ ὁ Σαρδοῦ παρεδέξατο, καὶ ὅστις ὑπὸ τῆς ἱστορίας ἀποδιδόμενος αὐτῇ, ἀποτελεῖ τὸν μόνον τίτλον, εἰς ὃν ὀφείλει τὸν σεβασμὸν τῶν μεταγενεστέρων καὶ τὴν ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἀναβίωσιν, ἐὰν ὅτι ἑτέρου, ὡς θέλει ὁ Σαρδοῦ, ἐξ ἔρωτος πρὸς ἀσπονδον τοῦ θρόνου τούτου ἐχθρόν, διέπραξε τὰς μεγίστας ἀπερισκεψίας καὶ τυφλώτους ἐσπευσε πρὸς ἐπονείδιστον θάνατον.

Ὁ Σαρδοῦ τοσοῦτον συνέδεσεν ἐξωτερικῶς τὴν Βυζαντινὴν Αὐτοκρατείαν καὶ τὴν Κυρίαν μὲ τὰς καμελίας, ὥστε μεθ' ὅσης τέχνης καὶ ἐν παριστᾷ τὴν διπλὴν ταύτην φύσιν ἡ Κυρία Σάρα Βερνάρ, ὁ θεατὴς μένει ἐν ἀβεβαίῳ πρὸς τίνα τῶν δύο τούτων φύσεων ἰδίως συμπαθεῖ. Μὴ ἐνδιαφερόμενος δὲ οὕτω εἰς τὸ κύριον πρόσωπον, διατελεῖ, ὡς εἰκός, ἐπὶ ψυχρότερος πρὸς τὰ λοιπά. Ὁραία ἐστὶ βεβαίως ἡ διαγραφομένη εἰκὼν τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἡ ἀρίστη ἣν παρέχει ἡμῖν ὁ Σαρδοῦ ἐν τῇ Θεοδώρα, ἀλλ' ὁ χαρακτήρ τοῦ Ἀνακτος, ἀληθὲς κρῖμα δειλίας καὶ σκληρότητος, προκαλεῖ τὸν ἀποτροπιασμὸν καὶ δὲν ἡδύνατο ἢ νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς ἀντιπαράβολὴν ἑτέρου τινὸς εὐγενὸς χαρακτήρος, ὅστις κατὰ δυστυχίαν ἐντελὲς ἐλλείπει. Ὁ νέος Ἑλλήν Ἀνδρέας, ὅστις φλυαρῶν προδίδει εἰς τὴν προσφυλῇ Μύρταν τὸ μουσικόν, οὗ ἀρκιῶν τὴν τήρησιν, καὶ ὅτι ἑτέρου ἐνθουσιᾷ διὰ πᾶν ἰδεώ-

Ο ΑΣΩΤΟΣ ΥΙΟΣ.

„Πάτερ, ἤμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου· καὶ εὐκτε εἰμι ἄξιος κληθῆναι υἱός σου.“
Λουκάς 15, 9.

δες, ἐστὶ πρόσωπον ἐντελὲς ἐπίπλαστον, ὃ δὲ Σαρδοῦ οὐδὲν ἐπέλησεν, ὅπως καταστήσῃ πιστευτὸν τὸ ἀπαράδειγμάτιστον πάθος πρὸς τὸν νεανίαν τοῦτον. Τέταρτος ἔρχεται ὁ συναιμότης Μάρκελλος, ὅστις συλληφθεὶς ὑπόσχεται τῇ Θεοδώρα ὅτι δὲν θὰ προδώσῃ τὸν συνένοχον Ἀνδρέαν, ἐὰν φονεύουσα αὐτὸν ἀμέσως ἐλευθερώσῃ οἷτω τῶν βασιανιστηρίων. Ἡ Θεοδώρα πλήσσει αὐτὸν ἐν μέσῃ τῇ καρδίᾳ διὰ χρυσῆς καρφίδος, ἣν ἐπὶ τῆς κόμης ἔφερε, καὶ λέγει εἰτα τῷ Ἰουστινιανῷ, ὅτι ὁ Μάρκελλος ἐξηρέθισεν αὐτὴν διὰ βαναύσων ὕβρεων. Τὰ λοιπὰ πρόσωπα εἰσιν ἀπλῶς ἐπεισοδιακά, καίτοι ἐν ἐξ αὐτῶν, ἡ μήτηρ τοῦ παλαιστοῦ Θάμυρις, κέκτηται ἱκανὴν σοφουδαϊότητα. Αὕτη, ὅπως ἐκδικηθῇ τὸν Ἰουστινιανὸν διὰ τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, ἐστὶν ἡ ἐγγειριζούσα εἰς τὴν Θεοδώραν κίνησιν ἀντὶ ἐρωτικοῦ πάματος, δι' οὗ εἶτα φονεύεται ὁ Ἀνδρέας, ὅπως ὁ Γεννάριος ὑπὸ τῶν φαρμάκων τῆς μητρὸς αὐτοῦ Λουκρητίας Βοργίας ἐν τῷ δράματι τοῦ Οὐγὸ. Ἰδίως μνείας ἀξίον ταγχάνει καὶ τὸ δευτερεῖον πρόσωπον τοῦ Χαριβέρτου, καθύσον καταδεικνύει προφανῶς τὴν τέχνην, μεθ' ἧς ὁ Σαρδοῦ ἐκμεταλλεύεται τὴν μικρόνοιαν τοῦ Παρισιανοῦ αὐτοῦ κοινοῦ. Ὁ Χαριβέρτος ἐστὶ βάρβαρος Γαλά-

της ἐκ Λευκετίας*), ἀποσταλεὶς εἰς Βυζάντιον, ὅπως φέρῃ τῇ Αὐτοκρατορίᾳ τὴν αἰραιότεραν ξανθὴν φωνάκην. Πᾶσαι αἱ γυναῖκες διαφλέγονται εὐθύς ὑπὸ ἀκαυδέτου πάθους διὰ τὸν μεγαλόσωμον νέον μαχητὴν, ὅστις ἐμφανίζεται ὡς ἀληθινὸς Παρισιανός. Ἡ ἐκδεδηγημένη τοῦ Βελισαρίου γυνὴ καὶ τῶν ἀνακτόρων Ἐφορος Ἀντωνίνα εἰσάγει αὐτὸν εἰς τὴν αὐλήν· ἀλλ' οὐδὲως ὑπὸ τῶν ἐκεῖ θαυμάτων ἐκπλησσύμενος, ἐπιστρέφει εἰς τὴν Γαλλίαν, καθ' ὃ ἀπορρίπτων τὴν ἐντολήν τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὅστις διατάττει αὐτὸν νὰ κατακερματίσῃ τοὺς ἐν τῇ ἱπποδρόμῳ συνηγμένους καὶ μετανοοῦντας συναιμότητας, τοῦτο δὲ ἀφ' οὗ ὁ ἴδιος, μαχόμενος ἡρωϊκῶς παρὰ τὸν Βελισάριον, συνώλησεν αὐτοὺς ἐν τῇ ἱπποδρόμῳ, ἐν ᾗ ὁ Αὐτοκράτωρ ἐκρύπτετο ἀνάνδριος εἰς τὰ ὑπόγεια τοῦ Παλατίου. Ἡ παρεκγυγῇ τοῦ ὑπὲρ τὸ δέον ἱπποτικοῦ τούτου νέου Γαλάτου βασιζέται τοσοῦτον ἀδεξιῶς ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς ἀλάζονείας, ὥστε ὀλιγίστην ἐμποιεῖ ἐντύπωσιν εἰς κοινὸν ὅπως οὖν ἀνεπτυγμένον.

(ἔπεται τὸ τέλος).

*) Lutèce, τὸ ἀρχαῖον ὄνομα τῶν Παρισίων.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ.

Τὰ εἰς τὸν διεθνῆ ταχυδρομικὸν σύνδεσμον ἀνήκοντα κράτη ἔσχον κατὰ τὸ ἔτος 1883 τὰ ἐπόμενα ἔσοδα. Αἱ Ἰνωμένοι πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς 220,570,812 φράγκ., ἡ Γερμανία 213,111,609, ἡ Μεγάλη Βρεταννία 182,524,000, ἡ Γαλλία 154,283,661, ἡ Ρωσσία 60,944,488, ἡ Αὐστρία 47,876,630, ἡ Ἰταλία 32,660,886, αἱ ἀγγλικαὶ Ἰνδία 23,746,028, ἡ Οὐγγαρία 28,400,203, ἡ Ἑλβετία 17,106,436, ἡ Ἰσπανία 14,502,699, τὸ Βέλγιον 12,764,921, ἡ Ὀλλανδία 9,910,374, ἡ Ἰαπωνία 9,077,987, ἡ Σουηδία 7,886,100, ἡ Δανία 6,177,560, ἡ Ρωμανία 4,076,921, τὸ Μεξικὸν 3,616,398, τὸ Ἀλγέριον καὶ ὁ Τύνις 3,346,111, ἡ Πορτογαλλία 3,018,868, ἡ Ἀργεντινὴ δημοκρατία 2,319,460, ἡ Αἴγυπτος 2,216,713, ἡ Χιλὴ 1,709,100, ἡ Ἑλλάς 904,822, ἡ Βουλγαρία 483,733, τὸ Λουξεμβούργον 446,585, ἡ Περσία 372,200. Ἐξ ὅλων ὅμως τούτων τῶν κρατῶν τὸ μέγιστον καθαρὸν κέρδος ἐκ τῶν ἐσόδων τούτων πορίζεται ἡ Γαλλία, ἥτις ἐκ τῶν 154½ εκατομ. φράγκ. δαπανᾷ ἐνιαυσίως μόλις περὶ τὰ 70 εκατομμύρια, διότι καὶ οἱ ταχυδρομικοὶ ὑπάλληλοι λαμβάνουσι μισθὸν σχετικῶς μετριώτερον, καὶ τὰ πλεῖστα ταχυδρομικὰ γραφεῖα θεωροῦνται μόνον ὡς θέσεις δευτερεύουσας ἔχουσας σημασίαν.

— Γιγάντιοι ἀληθινῶς εἶνε αἱ πρόοδοι τοῦ ἐμπορίου κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, ἀδιάνορον ἀφ' πανταχόθεν ἐκφράζονται καθ' ἐκάστην πικρὰ παράπονα περὶ τῆς στασιμότητος καὶ νεκρώσεως τῶν ἐμπορικῶν πράξεων καὶ ἐνεργειῶν. Καὶ ναὶ μὲν ἴσως δὲν δύναται τις ν' ἀρνηθῇ, ὅτι ἐν μέρει εἶνε δίκαια τὰ παράπονα ταῦτα, ἀλλ' ἀπάνει τῶν ἐπομένων ἀριθμῶν πᾶς τις θ' ἀναγκασθῇ νὰ μὴ θεωρῇ καὶ νῦν τὰ πράγματα ὅπως ἦσαν πρὸ 10 ἢ 15 ἐτῶν. Ἐὰν ἐσοδα, ἀπὲρ οἱ αὐτοπροσυγγραφεῖς σιδηροδρόμοι εἰσέπραζαν κατὰ τὸ ἔτος 1882 ἐκ διαμετακομισθέντων ἐμπορευμάτων ἀνέρχοντο εἰς 241,870,441 φιορινίων, ἀπὲρ τῷ 1883 ἀνῆλθον εἰς 244,860,421. — Τὸ μῆκος τῶν γραμμῶν τῶν αὐστριακῶν σιδηροδρόμων κατέχει ἔκτασιν 20,848 χιλιομέτρων, ἄρα ὑπολογίζοντες τ'

ἀνωτέρω ἔσοδα κατὰ χιλίόμετρον εὐρίσκομεν ὅτι καθ' ἐν ἑκάστον τούτων εἰσεπράχθησαν 11,601 φιορινίων. — Ἐπιβάτας μετέφερον οἱ σιδηροδρόμοι κατὰ τὸ ἔτος ἐκαὶν ὑπὲρ τὰ 65 καὶ ἥμισυ εκατομμύρια.

— Τὰ διὰ τοὺς σιδηροδρόμους χρέη τῆς Πρωσίας ἀνέρχοντο τὴν 1^{ην} Ἀπριλίου 1880 εἰς ἐν διεκατομμύριον καὶ 500 εκατομμύρ. μαρκῶν, τὴν 1^{ην} Ἀπριλίου 1884 συνεποσώθησαν εἰς 3,107,785,185, τὴν δὲ πρώτῃν Ἀπριλίου 1886 ὑπολογίζεται ὅτι θ' ἀνέλθωσιν εἰς τὸ φοβερὸν ποσὸν τῶν 4 διεκατομμυρίων.

— Ἐν τινι ἐσχάτῳ δημοσιευθεῖσῃ ἐκδόσει, ἐν ᾗ γίνεται καὶ βραχυεῖς τις ἱστορικὴ περιγραφή τῆς Τραπεζῆς τῆς Γαλλίας, ἀναγινώσκομεν τὰς ἐξῆς περιέργους πληροφορίες. Ἐν μετοχικὸν κεφάλαιον τῆς τραπέζης ταύτης ἀνέρχεται ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς 182,500,000 φράγκ., τὰ δὲ προνόμια αὐτῆς ἱσχύουσι μέχρι τέλους τοῦ ἔτους 1897. Ἡ ἀξία ἐκάστης μετοχῆς, ὁρισθεῖσα ἀρχῇθεν εἰς 1000 φράγκα, ἦτο κατὰ τὸ 1815 715 φράγκων, τῷ 1848 960 καὶ τῷ 1881 ἀνῆλθεν εἰς 6,807 φράγκ. ἡδὴ δὲ κυμαίνεται μεταξὺ 5000 καὶ 6200 φράγκ. Ἡ κυκλοφορία τῶν γραμματίων τῆς γαλλικῆς τραπέζης ἀντιστοιχεῖ τῷ 1840 πρὸς 22½ εκατομμύρ. φράγκ., τῷ 1860 ἀνῆλθεν εἰς 750 εκατομ. τῷ 1870 εἰς ἐν διεκατομ. καὶ 150 εκατομμύρια, τῷ 1880 εἰς τὸ ποσὸν τῶν 2 διεκατομ. καὶ 300 εκατομμυρίων καὶ τέλος τῷ 1884 εἰς 3,039 εκατομμύρ. Τὰ ἔσοδα τῆς Τραπεζῆς τῆς Γαλλίας ἀνέρχονται εἰς 12 εκατομ. φράγκ. ἐτησίως, ἐπλήρωνε δὲ τὸ καθ' ἑαυτὴν τοῦτο εἰς τοκομερίδια τῷ μὲν 1848 30 φράγκ., τῷ δὲ 1871, 200 καὶ τῷ 1873 360 φράγκ.

— Ἐπ' ἐσχάτων ἡσυχάζθησαν ν' ἀνεύρωσι τὸ ποσὸν τῶν ἐπιστολῶν, αἵτινες καθ' ἑκάστον ἔτος ἀποστέλλονται ἀπὸ διαφόρων εἰς διάφορα μέρη τοῦ κόσμου, ὑπελόγησαν δὲ ὅτι ἡ δι' ἐπιστολῶν συγκοινωνία ἐκτελεῖται ἐνιαυσίως δι 6,300 εκατομμυρίων ἐπιστολῶν, ἥτοι καθ' ἡμέραν διὰ 17 εκατομμυρίων. Ἐκ τούτων τὰ 65,3% (4,100 εκατομ-

μύρια) ἀνήκουσιν εἰς τὴν Εὐρώπην, 28,8% (1,800 εκατομμύρ.) εἰς τὴν Ἀμερικὴν, 4½% εἰς τὴν Ἀσίαν, 1,4% Ἀυστραλίαν καὶ 0,3% εἰς τὴν Ἀφρικὴν ἥτοι 270, 90 καὶ 20 εκατομμύρια ἐπιστολῶν καὶ γραμματοδελτίων. Ἐὰν ὁ ὑπο-

λογισμὸς γένηται κατὰ κεφαλὴν, εὐρίσκομεν ὅτι ἐν Αὐστραλίᾳ ἑκάστον ἄτομον στέλλει κατ' ἔτος 20 ἐπιστολάς καὶ γραμματοδελτία, ἐν Ἀμερικῇ 18, ἐν Εὐρώπῃ 13, ἐν Ἀσίᾳ δὲ καὶ ἐν Ἀφρικῇ οὐδὲ ½ ἐπιστολὴν κατ' ἔτος.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΝΟΣ ΠΑΙΔΙΟΥ.

(ῥιζύμιον. — Τίλος.)

Τὴν ἐσπέραν ἦτο πανσέληνος. Τὰ θυελλώδη νέφη, ἅτινα εἶχον καλύψει τὸν ὀρίζοντα, γυαλλίζοντα ὑπευλόγησαν πρὸ τῆς λαμπρῆς καὶ μεγαλοπρεποῦς τῆς νυκτὸς δεσποίνης. Ἡ διουδύτρια ἐκλήθητο εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ κήπου ἔρχουσα πρὸ ἑαυτῆς τὸ πλήρες ἀργυρίου ταμίον, ὅπερ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐτάραττεν ἐλαφρῶς, ὅπως διὰ τοῦ ἤχου τῶν ἐν αὐτῇ περιεχομένων νομιμαίων τέρψῃ τὴν ἀσύντη.

Εἰς τὸ βάθος τοῦ κήπου εἶχεν ἀνεγερθῇ προσωρινὴ σκηνή, ἥς ἡ αὐτὴ ἀκόμη δὲν εἶχεν ἀναπετασθῇ. Ἡ ὀρχήστρα, συγκειμένη ἐκ βιολίου, εὐθυαυλίου καὶ τυμπάνου, ἤρχισεν ἡδὴ νὰ διδῇ σημεῖα ζωῆς καὶ νὰ παρασιεῖσθῃται, ὅπως κατακλιθῇ τὰς ἀκαδίας τοῦ δημοσίου. Ἐν τῇ πρώτῃ σειρᾷ, ἐνθα ἐκτὸς τοῦ ἀνθυπασπιστοῦ ὀλιγίστοι κύριοι εὐρίσκοντο, ἐπεκράτει ἡ γνώμη ὅτι ἡ μουσικὴ ἦτον ἐλευθερὴ. Τὸ δημόσιον τῆς δευτέρας σειρᾷ ἐδεῖτο αὐτὴν ἵλαν ἀρμονικὴν, οἱ δὲ ἀκρατεῖς τῆς τρίτης καὶ τελευταίας σειρᾷ ἦσαν καταγρητευμένοι ἐκ τῶν μαγικῶν τόνων.

Ἀφ' οὗ ἡ ὀρχήστρα ἐπεράτωσε τὸ ἔργον τῆς ἐφάνῃ πρὸ τοῦ παραπνεύματος ὁ διουδύτης καὶ ποιήσας ὑπόκλιον, εἶπε, „Ἐρχο τὴν τιμὴν ν' ἀναγείλω εἰς τὸ σεβαστὸν δημόσιον, ὅτι ἀναβάλλεται τὸ θέαμα „Ἡ δεσποινὴς τοῦ φρουρίου“.

Οἱ δευταὶ τῆς τρίτης σειρᾷ ἔρχισαν νὰ βορβορίζωσι.

— Ὁ Δυνάτης, κύριοι, εἶνε ὁ αἵτιος τῆς ἀναβολῆς ταύτης, εἶπεν ὁ γέρον, ἐν ᾗ τὸ ὄμιρὸν πρόσωπόν του ἐξέφραζεν ἀρρητον μελαγχολίαν. Εἶτα ἐξηκολούθησεν. — Ἄντι τοῦ δράματος ἐν πρώτοις θὰ τραγηθῇσῃ ἡ δεσποινὴς Καρολίνα Μακαρὶ τὴν μοναδίαν „Προϊνὸς περιπίπτου δεατρίνας“.

— Ἐῖθις! ἀνεψύχησεν ὁ ἀνθυπασπιστής.

— Ἐπειτα ἀναυθεῖ νέα παραστάσις τῆς διουδύτης, καὶ τέλος θὰ ἔχω τὴν τιμὴν . . νὰ παρουσιάσω ἐν θαυμασίον παιδίον, τὸσον μικρὸν, ὥστε μάλιστα δύναται ἀνάμει μόνον του νὰ σκέπηται. Ἐν τούτοις, κύριοι, τὸ παιδίον αὐτὸ θὰ κινήσῃ τὸν θαυμασμόν σας.

Μετ' ἐπιτυχίας ἐξετέλεσε τὸ καθήκον τῆς ἡ Καρολίνα, ἣν κατάν ἡκολούθησεν ἡ διουδύτρια, ἥτις εἶχεν ἀφῆσαι τὴν παρὰ τὴν θύραν τοῦ κήπου θέσιν τῆς εἰς τινι γρατῶν ἡδοποιῶν, ὅπως καλλιπωτοῦ ἑξαρετικῶς τὴν ἐσπέραν ταύτην, διότι πρὸ δαίμονος εἰς ὑπέρθετος τοῦ στρατιῶνος εἶχε ζητήσει εἰσιτήρια διὰ τινος ἀξιοματιῶος. — Οὗτοι ἐβράνησαν μετ' ὀλίγον, μετὰ δὲ αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ Κόμης Χόνιφ, καὶ ἔλαβον θέσιν πλησίον τῆς σκηνῆς ἐν τῇ φυλάδῳ, ἣν ἐκ τῶν προτέρων εἶχε κατὰ παραγγελίαν τῶν καταλάβει ὁ ἀνθυπασπιστής. Οὗτος ἐξέφρασεν αὐτοῖς τὴν λύπην του ὅτι ἔχμασιν τὸ καλύτερον μέρος τῆς παραστάσεως.

— Λοιπὸν, κύριε ἀνθυπασπιστά — αὐτὴ ἡ Καρολίνα — παρέστης κατὰ τὴν „δεσποινίδα τοῦ φρουρίου“; ἀρώτησε μεθιδὸν ὁ ταγματάρχης.

— Τὸ θέαμα ἀνεβλήθη, ἀπεκρίθη ὁστος γελῶν, ἀλλ' ἀν' αὐτοῦ . . .

— Ἄλλ' ἀντ' αὐτοῦ, διέκοψεν αὐτὸν ὁ λοχαγός, ἡ Καρολίνα ἔδραψε νέας δάφνας, διὰ νὰ στολίσῃ τὸν στέφανον τῆς νεαρῆς φήμης τῆς, αἱ . . .

— Ὡ, ἦτο θαυμασιωτάτη! ἀνεψύχησεν ὁστος.

— Μαγευτικῇ γόησιν καὶ τὰ λοιπὰ, εἶπεν ὁ ταγματάρχης διαρκῶς γελῶν.

— Σπανίως τηροῦν τὸ πρόγραμμά των αὐτοὶ οἱ πλάητες ἡθοποιοί, εἶπεν ὁ κόμης χασιμώμενος.

— Σήμερον ὅμως ἔχει καὶ τὴν αἰτίαν του, υπέλαβεν ὁ λοχαγός. Χυδὲς ἀκόμη ἡ Σωσάννα παρέστησε τὴν „δεσποινίδα τοῦ φρουρίου“ . . .

— Πολλὴ ταμίως δύναται νὰ ἀποδῇ ὁ ἀνθρωπος, εἶπε στεναίνων ὁ ταγματάρχης.

— Ἡ Σωσάννα εἶχεν εὐφύσεν καὶ ἐνεποίησιν πολλὴν καλὴν ἐντύπωσιν, εἶπεν ὁ λοχαγός.

— Δὲν ἔμπορῶσα νὰ ἐνοήσω πῶς αὐτὴ κατήνησεν εἰς τοιαύτην θέσιν . . .

— Τόσον ἔφαγον λοιπὸν ἀπέθανεν αὐτὴ ἡ κυρία; ἠρώτησεν ὁ κόμης.

— Πέστοκότησεν, ἀπήντησεν ὁ ταγματάρχης. Λέγουσιν οἱ αἰτίαι τοῦ λυπηροῦ συμβάντος εἶνε περιγρησῆς τοῦ ξωτοῦ τῆς . . . ἀπασία τοῦ ἐραστοῦ . . .

— Ἀλλοίμονον ἀν πᾶσα λοσιμονομένη ἐρωμένη ἡθοποιῶσαι! εἶπεν ὁ λοχαγός γελῶν, στρεφθεὶς δὲ πρὸς τὸν ἀνθυπασπιστὴν ἐβλήθησεν εἰς τὸ αἶμα του — Τοιοῦτό τι μὴ φοβῆσαι ἐκ μέρους τῆς Καρολίνας.

— Ὁ Κόμης Χόνιφ, ὅστις κατὰ τὴν συναιμίαν ταύτην περὶ τῆς αὐτογυρίας εἶχε γένειαι κἀνταρχος, περιεπλήχθη γέγων ἐκ τῶν μακρίων του καὶ σὺνους ἔβλεπεν ἀτενῶς πρὸ ἑαυτοῦ.

Μετὰ μακρὰν σκηνὴν εἶπεν ἐπὶ τέλους. — Ἦναι καιρὸς ν' ἀναχωρήσω, διότι πρέπει νὰ ἐπιστρέψω μετὰ τὴν προσεχῇ ἀμαρῶσσην εἰς τὸν στρατόν.

— Τώρα θὰ παρουσιάσωσιν ἕνα θαυμασίον παιδίον, καλῶς λέγει ὁ ἀνθυπασπιστής, εἶπε γελῶν ὁ ταγματάρχης.

— Μείνετε ἀκόμη ὀλίγον, εἶπεν ὁ γέρον, καὶ τοῦτο, κύριε κόμης, ἔπαιτο σὲ συνοδεῖαι καὶ ἐγώ.

Ἡ αὐτὴ ἀνεπετάσθη καὶ ὁ Θεόφιλος ἀνέβη ἐπὶ τῆς σκηνῆς φέρων ἐνδυμάτα ἀνγνάνου. Εἰς τοὺς βραχιόνας του ἐκράτει μικρὸν πλάσμα. — Ἐχέσμενεν ὅλος διόλου τὸ θέαμα μας, εἶπεν ἐν προσπεποιημένῃ ἀπαίσει, κανένα μονοπάτι δὲν φαίνεται, γύρω μας εἶνε ἄγρια βουνά, καὶ φοβεραὶ γαρύδαρα. Μόνον τὶ φλόγαυς σου, παιδάκι μου, ἔμπορεῖ νὰ μᾶς σῇσῃ.

Τὸ ποτήριον τοῦ οἴνου, ὅπερ ἐκράτει ἡδὴ εἰς τὴν χεῖρά του ὁ κόμης Χόνιφ, κατέπεσε καὶ κατεβράσθη ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, αὐτὸς δ' ἀκίνητος καὶ πελιδνὸς ἔβλεπεν ἀκαρδίανμυκεῖ τὸ παιδίον, ὅπερ ἀφῆκεν ἔθῃ σπὸ τῶν βραχιόνων του ὁ Θεόφιλος.

Ἐχον ἐνδύσει τὴν ἰωσηφίαν βραχίτατον, πραιοκαίτερον ἐνδυμα, βόρβορφεῖς περυνιμίδας, εἰς τοὺς πόδας τῆς ἔφερε πέδιλα ἐκ χρυσοῦ τοῦ καὶ ἐπὶ τῶν βραχιόνων τῆς στέφανον ἐκ λευκῶν καλίκων βόδων. Ἐν τούτοις τὸ ἐρατεινὸν πρόσωπόν τῆς ἐναλλὰξ ἐγένετο ἐρωδὸν καὶ ὤκρον, ἐκ δὲ πῶν εὐφροδύνων ἀφῆλθον ἀνεπέμετο φλόξ πορετιδῶν ταρχῆς.

— Φαίνεται ἀσχημὸς, εἶπε μετὰ ὀφθου στρεφόμενη πρὸς τὸν φίλον τῆς. Οὗτος δὲ γνώσκων τὸ πρόγραμμά του ἐξηκολούθησεν.

— Ἐχίμα κατὰποτος καὶ ἐξηρηλημένος ἀπὸ τῶν ὀφθόν μου, ἰωσηφίνα. Ἀρχισε τώρα νὰ παίξῃς μετὰ τὸ φίλόν σου, εἶπεν ἐκτετυκῶς καὶ ἔτεινεν αὐτῇ τὸ μικρὸν ὄργανον.

— Παῖξε, παῖξε!

— Πᾶμε νὰ φύγωμε! ἐβόνησεν ἡ μικρὰ καὶ ὤψισε πρὸς αὐτὸν τοὺς βραχιόνους τῆς.

Ὁ Θεόφιλος ἔκλινε πρὸς αὐτῆς τὸ ἐν γόνυ καὶ λαβὼν τὸ τρέμον σῶμα εἰς τοὺς βραχιόνους του, ἀνεκάλυψε μάλιστα συγκρατούμενος. — Ἰωσηφίνα μου, ἀν παῖξῃς θὰ ἴδῃς παῦθὰ σταθῶναι τὰ νερά, οἱ βράχοι θὰ πέσουν μέσα εἰς τῆς χαράδρας καὶ θὰ μᾶς κἄμουν γεφύρια, γὰρ νὰ περᾶσωμε. Ἀρχισε μόνον νὰ παῖξῃς, καὶ νὰ ἴδῃς θὰ σωθῶμε ἀπὸ αὐτῶν τῶν λαβύρινθων.

Ἡ κόρη ἐσπρίψε τὴν κεφαλὴν τῆς ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ Θεοφίλου καὶ ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμούς τῆς.

— Παῖξε, ἰωσηφίνα! . . . Ἰωσηφίνα, θ' ἀποθάνω . . . ἀν δὲν κἄμῃς ἐνέθῃ σου σὲ παρακαλῶ, εἶπε, καὶ τὴν ἀδμονικῶν, ἥτις ἐπέεξε τὸ στήθος του, ἐξέφραζεν ἡ τρέμουσα φωνὴ του.

— Θὰ πεθάνῃς; . . . εἶπεν ἡ ἰωσηφίνα ἀνερπύουσα τὴν κεφαλὴν τῆς καὶ βλέπουσα μετὰ στοργῆς τὸν Θεόφιλον, καὶ ἀν πεθάνῃς, δὲν θὰ ἔμπορῃς νὰρῃσαι ἑαμένῃ, ἐὰν σὲ φονεῖω . . . ποτε . . . ἐὰν τὴν . . .

— Ναί, ναί, ἰωσηφίνα μου, τὴν διέκοψεν ὁστος μετὰ λυγμῶν.

— Ἐγὼ δὲν θέλω νὰ πεθάνῃς, εἶπεν ἡ μικρὰ κόρη.

Μετὰ στεναγμοῦ ἀνακουφίστως ἐνῆγεν ὁ Θεόφιλος τὸ φίλόν του εἰς τὰς χεῖρας τῆς ἰωσηφίνας καὶ εἶτα λύσας ἀπὸ τῆς ζώνης του τὸ τυμπανόν, ἤρχισε νὰ κρούῃ ἀκαρῶς τοὺς κακοκλίσκους του. Ἀλλ' ἡ μικρὰ κόρη, ἀφ' οὗ μηχανικῶς ἔφερε τὸ ὄργανον εἰς τὰ χεῖρά τῆς, καταληφθεῖσα ὑπὸ ῥγους τὸ ἀπώθησεν αὐδὺς λέγουσα. — Δὲν ἔμπορεῖ . . . μὴ χεῖρῃς καὶ σὺ τὸ τυμπανόν . . . με πονεῖ . . . ἔδω τὸ κεφάλι μου . . . ἀλλ' . . . πῶς με πονεῖ!

— Ἐτρέφαμε τόσο μικρὰ, ἐλάσαμε τὸ θέαμα μας, ἤρμια πάλιν ὁ Θεόφιλος τρέμων ἐκ τοῦ φόβου, διότι συγγένους ἤκουσεν ἐκ τῶν παρὰ

παρίων τούς φοβερούς λόγους της συζήτου του: — Ατιμασθήκαμε, ζήνουμε περιθώριο!

Τὸ δημόσιον ἐδεώθησε τὴν σιγήν ταύτην ὡς ἐξελίχθηκες προετοιμασθέντα, διὰ τ' ἀξιοῦν ἢ ἀνυπομονησία αὐτοῦ, ὅπως ἀκούσῃ τὸ ἔσχατον τῆς μικρᾶς κόρης. Ἄλλ' ὅτε αὕτη ἐκ δευτέρου ἀπαύθησε μικρὸν της τὸ φάσμα, ἡγέρθη ταραχὴ εἰς ὅλας τὰς σειρὰς καὶ οἱ μὲν ἐφύονον „τὸ παιδί φοβήσεται“, οἱ δὲ „ἡ μικρὴ δὲν θέλει νὰ παύσῃ“. Ὑπερτα ἐπλήρως πάλιν ἐπὶ πικρὰς στιγμᾶς βαθεῖα σιγῇ καὶ αἰφνης ἡρώσθη φωνὴ ἀγρόνως ἐκ τινος ἀπορριπταμένου μέρους τοῦ κήπου.

Ἡ Ἰωσηφίνα, ἥτις εἶχε περιπέσει εἰς τὸν σχεδὸν τὰς αἰσθήσεις του ἀπολόντων προσώπῳ της, ἀπέσπρε μετὰ χειρονομίας φαιδρῆς ἐκπληξέως τοὺς βραχύνους της ἀπ' αὐτοῦ καὶ προσβῆν, προσεκτικῶς ἀναρωμένη, βήματα τινά. Ἰσχυρῶς δὲ σιγῇ ἐπεκράτει, ὥστε ἡκούετο καὶ ὁ ἐλαφρὸς τριγμὸς τῶν ἐκ χρυσόβουτου πεδύλων της.

Καὶ πάλιν ἡρώσθη ἡ φωνὴ τῆς ἀγρόνως. — Τὸ σουλάκι . . . εἰ . . . εἶνε τὸ ἴδιον σουλάκι, ποῦ τραγουδεῖς ἀνάμνη μὰ φορὰ σήμερ! ἀνέκραγεν ἡ Ἰωσηφίνα, βλέπουσα τὸν Θεόφιλον μετὰ μειδιήματος.

Ἡ ἀγρόνως ἐξέκραψε καὶ τρίτον τόνον, εἰς τοῦτον δ' ἀπεκρίθη διὰ τοῦ ἀργάνου ἡ Ἰωσηφίνα.

Τὸ πτηρὸν νομάει, φανταί, ὅτι ἀντιπαλὸς τις αὐτῷ ἐν τῇ κήπῳ ἤρχισε νὰ βῇ, ἀνέλαβε μετὰ λιγυρῆς φωνῆς τὸν ἀγρόνως.

Ἡ μικρὰ κόρη εἶχε λησμονήσῃ ὅλον τὸν περὶ αὐτὴν κόσμον. — Οἱ τῶνοι τοῦ ἀργάνου της, οἱ ἤχῳ ἐκείνῳ, ὅτινες ὁμοιάζον μᾶλλον μὲ τὴν θοπέλειαν ἡδέως φωνῆς καὶ ἐπὶ μὲν ἡκούοντο ὡς φαιδρὸς γέλας, ἀλλοτε δὲ πάλιν ἔτρεμον καὶ συναρμολογούντο μὲ πικροὺς κλωυθμοὺς κατεσπάρωνται τὴν καρδίαν τοῦ ἀκροατοῦ. Αἰφνης κατέπεσε τὸ ἄσχημον ὄργανον τῶν χειρῶν τῆς Ἰωσηφίνας. Ὁ Θεόφιλος, ὅστις γυναικτικῇ καὶ ἐνδοῦς εἶχε ἀκροασθῇ τὸ ἔσχατον της, ὀδμήσε καὶ ἐδέχθη τὴν κλωζομένην κόρην εἰς τὰς ἀγκάλας του. Αἱ ζωηραὶ χειροκροτήσεις τῶν παρισταμένων ἐπαυλοημένως ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τῆς σιγῆς, ὅπως φέρῃ τὴν κόρην ἐπὶ τῶν βραχιόνων του, οὐδαὶς δ' ἐκ τοῦ πλήθους ἐμάχυνεν ὅτι τοῦ ἀνύχῃ κοράσιον εἶχε λιποθυμήσει βαρέως.

Ἐν τινι ἀπορριπταμένῃ γωνίᾳ τοῦ κήπου ἐκάθητο ἐπὶ τινος θρανίου ὁ κόμης Χόννιφ. Ἰδιόβη τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ μετώπου καὶ τῆς καρδίας του καὶ ἔτρενεν αὐτὰς ἔπειτα πρὸς τὸν οὐρανόν. „Τὸ τέκνον μου! . . . ἡ Ἰωσηφίνα μου! ἀνέκραξε τρέμον! Πιεθαίως πλησίον σου δὴ ἦνε καὶ ἡ μήτηρ! Ἰδιόβη . . . ἐπὶ τέλους εὐρέθη!“ Ἐνδοπίον του παρόστη ἡ εἰκὼν τῆς ἐρωμένης του, ὅπως εἶχεν ἐντυπωθῇ αὐτὴ εἰς τὴν καρδίαν του ὅτε εἶχεν ἰδεῖ πρώτην φορὰν τὴν Μαρίαν Βολέβοιαν εἰς τὸ ἱπποδρόμιον. Τὴν ἐσπέρην ἐκείνην ἐφόρει αὕτη μικρὸν κυανοῦν ἔνδυμα, ἐπὶ τῆς μελαγχρῆς κόμης της ἱππευτικὸν πλῆον, ὅπ' αὐτὸν δὲ κυανοὺς πέπλος ἐκάλυπτε τὸ ἐρατεινὸν καὶ ἀδύον πρόσωπόν της. Καὶ πάλιν ἐνεδυμνήθη τοὺς λόγους ἀκοήτους τινός, ὅστις κατ' ἐκείνην τὴν ἐσπέραν ἐκάθητο πλησίον του καὶ τῷ εἶπε:

— Ἡ Βολέβοια δὲν εἶνε ἀσχημῇ. Μετὰ βδελυγμίας εἶχεν ἀκούσει τότε τοὺς λόγους τούτους ὁ Χόννιφ, προσέβλεψε δὲ μετ' αὐτοῦ καὶ συμπαιθεῖας τὸ θελκτικὸν πλάσμα ἐν τῇ ἱπποδρομίᾳ. Μετ' εὐγενοῦς φειδεῖας ὠδήγει ἡ Μαρία τὸν ἄγριον ἵππον, προδύμιας ὑπακούοντα εἰς ὅλας τὰς κινήσεις τῆς μικρᾶς χειρὸς της. Ὅπόσον ἄρμονικα ἦσαν διαίαι κινήσεις της, ἀφ' ὧν ἔλυνε πᾶν ἔγνος προκλητικῆς φιλορροεῖας. Αὐτὲς ὁ ἀγγελοὺς λοιπὸν ἔδει νὰ ὑποτασθῇ; Καὶ ὅμως ἡ ἀτυχή οὐδὲν ἄλλο ἦτο εἰς τὰς χεῖρας αἰσχροῦ τινος γυναικοῦ ἡ κεφαλῆων, μᾶλλον νὰ μεταβῇ ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα ἐπὶ τόκῳ, ὥς ὅτου . . . οὐδαὶς ὑπῆρχε λοιπὸν θέλων νὰ σώσῃ τὸ θελκτικὸν ὠτὶ πλάσμα ἀπὸ τῆς ὀβύσσου; Ὁ θεὸς ἔσωσεν αὐτὴν καὶ ὁ θάνατος κατέστρεψεν ὅλα τὰ σχέδια τῆς μετρίας, ὁπρὸςδομήτης ἀποθανούσης.

Ὅλοι οἱ φιλήθοναι περιεκύκλωσαν ἥδη τὴν ἀπομονωθεῖσαν Μαρίαν προσπαθόντες ἐκ πικρῆς τρόπου νὰ σύρουν αὐτὴν εἰς τὴν διαφθοράν, ἀλλ' αὕτη ἀπέκλινεν ἐν τῇ προσώπῳ τοῦ Χόννιφ φθον καὶ σύμβουλον, εἰς ὃν ὑπῆκουε μετὰ παιδικῆς εὐπειθείας. Ἐξ ὅλων τῶν λατρευτῶν της προετίμα αὐτόν, καίτοι οὐτε ἐπὶ καλλοῇ, οὐτε ἐπὶ πλούτῳ ἐκ τῶν ἄλλων διακρινόμενον. Βοημηθὸν χωρὶς νὰ τὸ αἰσθάνῃ ἀνεπαύχθη ὁ ἀμοιβῶν αὐτὸν ἔρωας, τὰς εὐχρηστικὰς δὲ στιγμὰς τοῦ βίου τῶν διήλθον ἐν τῇ μικρῇ οἰκίᾳ πρὸ τῶν πολλῶν τῆς πόλεως.

Ἐγεννήθη ἡ Ἰωσηφίνα.

Διὰ παντός τρόπου προσεπαύθησαν ὁ Χόννιφ, ὅπως ἡ μήτηρ καὶ τὸ παιδίον οὐδενὸς στερηθῶσαν, ἀλλὰ μᾶλλον ζήσῃσι σχεδὸν ἐν πολυτελείᾳ. Ἐν τούτοις μετ' αἰφνης ἐξηγυλίσθησαν οἱ πόροι του, τὸ δὲ φάσμα τῶν τυκοληφικῶν δανείων τὸν ἐπληρώσε καὶ ἡνίοχθη προ αὐτοῦ τ' ἄβυσσος τῆς

ἀτιμίας. Τότε κατέρωγεν εἰς τὸ ἔσχατον μέσον πρὸς σωτηρίαν καὶ ἡμέραν τινὰ, φαιδρὸς μὲν κατὰ τὸ φανόμενον, ἀλλ' ἐν τῇ καρδίᾳ ἐγκρύπτων ἀρητὸν ἄλλως ἡσπασθὴ διὰ τελευταίαν φορὰν τὴν Μαρίαν καὶ τὴν Ἰωσηφίναν του, — καὶ ἀπῆλθεν ὅπως μνηστευθῇ μετὰ τινος ἀριστοκρατίδος. Οὐδένως ἐρωτικὸν παλμὸν εἶχε διὰ τὴν μητέραν του — ἥτις μόνον πλοῦτον ἐμαλλε καὶ κατεστήσῃ αὐτόν· ἡ καρδία του εἶχε παρκαμίνειν παρὰ τῇ ἐρωμῇ καὶ τῇ τέχνῃ του.

Ὅτε μίαν ἡμέραν μετὰ τὸν ἀρραβωνιά του ὁ Χόννιφ ἦλθεν εἰς τὸν οἰκίσκον, ζῆτῶν τὴν εὐτυχίαν του, εἶρε μὲν πᾶν ὅ,τι εἶχεν ἐνταῦθα ἐπισταρῶνς ἢ τρυφερῆς του πρὸς τὰ προσφυλῇ αὐτῇ πλάσματα· τὰ πλοῦσια ἐνδύματα, τὰ πολυτίμα κοσμημᾶτα καὶ τὸ διάφορον ἀνδύρματα τῆς Ἰωσηφίνας, ἀλλ' ἡ Μαρία καὶ τὸ τέκνον της ἔλειπον. Ἐπὶ τινος ἔδρας μόνον εἶδεν ἐν φύλλον ἐφημερίδος. Μέρως τι αὐτοῦ εἶχε κακαστῇ ὅλος δυσανγνιστὸν ἐκ τῶν διακρίων. Ἐνταῦθα δὲ εἰσάκουετο τὸν ἀρραβωνίως του.

Ὀλίγως ἐξβομβᾶς βραδυτέρου εἶδεν ὁ Χόννιφ τὴν Μαρίαν δι' ὀστάτην φορὰν. Ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ πατρὸς συνήδευσε τὴν μνηστήν του εἰς τὴν πρωταεθούσαν, ἐσπέρην δὲ τινα μετὰ μικρὸν ἐκδρομὴν ἡ ἄμαξα ἔστη, χωρὶς αὐτὸς νὰ προγνώσκῃ τι, πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ ἱπποδρόμου. Εἶδε τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς μνηστῆς του προσηλωμένους ἐπ' αὐτοῦ καὶ τὸν τέρα της ἐπίσης παρτηρόντων αὐτὸν κατὰ παράδοχον τρόπον. Ἡ καρδία του ἔπαλλο σφοδρῶς. Ἡ Μαρία Βολέβοια ἦτο λοιπὸν ἰδιὸς καὶ ἥθειον καὶ ὑποβόλῳσιν αὐτὸν εἰς δοκιμασίαν; Καὶ δὲν ἀνέειρε μὲν ἐν τῇ προηράμῳ καὶ τὸ ὄνομά της, ἐν τούτοις αὐτὴ μεταβαλόνσα αὐτὸ ἐφάνη μετ' αἰφνης ἱππεύουσα ἀπιδύσαν ἵππον καὶ μετ' ἀνατονομίστου τόλμης ὑπερβαίνουσα καὶ τὰ κινδυνώδεστερα κωλύματα. Τότε ἡγέρθη ἡ μνηστῆς του καὶ δρᾶξασα τὸν βραχιόνά του, εἶπε σαρκαστικῶς γελῶσα. — „Μηδὲ, αὐτὸ τὸ ἐν ἰδίῳ! ἀπέθιμμεν! — Καὶ ἀπῆλθον. Μετ' ολίγας ἡμέρας ἐτελείσθη ὁ γάμος, μεθ' ὃν τὸ νυμφικὸν ζεῦγος ἐτελειόευσεν εἰς διαφόρους πόλεις. Μετὰ παρελεύσαν πολλῶν μηνῶν ἔμαθεν ὁ Χόννιφ ὅτι τὴν ἐσπέρην ἐκείνην ἡ Μαρία κατεπεσούσα τοῦ ἵππου, τόσον βραδέως ἔτραυμμάσθη, ὥστε διὰ παντός τῇ ἐκλείσθη τὸ στάθιον τοῦτο. Ὁ Χόννιφ ἡσθάνθη ὅτι αὐτὸς ἦσαν ἡ αἰτία τοῦ δυστυχήματος . . .

Μεταξὺ λοιπὸν τῶν ἀδελφῶν τούτων πληντήτων ἀνεύρισκε πάλιν τὴν Μαρίαν καὶ τὸ τέκνον του. Ὅποσα δευὰ ὄραμα καὶ ὅποσας δοκιμασίας διὰ ὑπέστησαν τὰ προσφυλῇ ὄντα κατὰ τὰ μικρὰ τοῦ χωρισμοῦ ἔστη! Πόσον δυστυχῆς εἶχε καὶ αὐτὸς καταντήσῃ εἰς τὸ πλεονὲς τῆς ἀριστοκρατίας ἐκείνης, ἥτις ἀνομιέζετο σύζυγος του. Πόσον ἐπεθύμει ν' ἀνέστῃ ἥδη τὸ ἄγρι τοῦδε ἀπολυλόντα θεωρούμενα ἐκείνη φίλτατα πλάσματα . . . Μὲς τὴν ἀνάμνησιν ἔλιον τούτων ἤρχισε νὰ κλάθῃ πικρῶς, ὡς δύναται νὰ κλύσῃ ἀνὴρ μετὰ πολυετῇ ἄφρονον βᾶσανον τὰ πρῶτα ἀναμνηστικὰ ἡκάρια ἀνενέρισκων. Αἰφνης ἀλλόκοτον αἰσθημᾶ ὑπενώρισεως τὸς αἰσθήσεις του. Πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του, δι' ὧν ἤτενίξε τὸν οὐρανόν, ἐφάνη ἡ Μαρία, καθιπταμένη ἐκ τοῦ ὄχμου καὶ ἀστερέαντος στερεώματος. Ἐφόρει τὸ αὐτὸ λευκὸν ἔνδυμα, εἰς ὃ εἶχεν ἰδεῖ αὐτὴν καὶ τὴν ἡμέραν τοῦ ἀρραβωνίως του. Ἡ μορφή της ἔλιον ἐπληρώσεως φωνιζομένη ὑπὸ τοῦ ἡγροῦ φωτός τῆς σελήνης· οἱ ἀπαστεράντοντες ὀφθαλμοὶ τῆς προσέβλεπον αὐτὸν μετὰ μακαρίου βλεψιμῶτος, διὰ δὲ τῆς διαφανοῦς καὶ λεπτοφωτοῦς χειρὸς της ἔνευσεν αὐτῇ καὶ τὴν ἀκολούθησῃ . . . Ὁ κόμης ἀνετίθησε καὶ ἡ ὕστασία ἐξηφανίσθη. — „Τί σημαίνει τοῦτο; Μήπως ἀπέθνηκε ἡ Μαρία; ἡρώτα ἑαυτὸν. Κατῆλθεν ὁρά γε, ἵνα μοι εἴπῃ νὰ μὴ λησμονῇ μακρότερον τὴν Ἰωσηφίναν μου; Ὡ, ἀδύνατον, δὲν ἀπέθνηκεν ἡ Μαρία.

Ἐν τῇ μικρῇ διαματῇ τῆς Καρολίνας ἡ Ἰωσηφίνα ἐπάλλε κατὰ τοῦ θανάτου . . . παρὰ τὴν κλίτην αὐτῆς ἴστατο ὁ ἱατρὸς τῆς μικρᾶς πόλεως, ἐν τινι δὲ γυνίᾳ ἔκλειε σιωπῶνς ἡ νεαρὴ ἡθοποιός. Αἰφνης ἡνίοχθη ἡ θύρα καὶ εἰσῆλθεν ὁ κόμης Χόννιφ ὀρμητικῶς εἰς τὸ διαμῆτιον. Ἡ ἔψις του ἦτο παρηλλαγμένη καὶ ἄπαν τὸ σῶμα ἔτρεμεν. Ὑγρονυπτήσε πρὸ τῆς κλῆσης, περιέκλεισε τὴν Ἰωσηφίναν εἰς τοὺς βραχύνους του καὶ ἐκάλυψε δι' ἀσπασμὸν τὸ ἀσπᾶρον σῶμά της.

— Ποία εἶνε ἡ κατάστασις τοῦ παιδίου, ἱατρέ; ἡρώτησε τέλος ἐν ἀγωνίᾳ τὸν ἡσυχιασθῆν.

Ὅπως ἀπορῶν ἐπὶ τῇ διαγωγῇ τοῦ κόμητος καὶ ἀγνώστῳ πού ν' ἀποδώσῃ αὐτὴν, εἶπεν. — Ἡ κατάστασις τοῦ παιδίου, κύριε κόμη, εἶνε ἀπελπιστική.

— Ἀπελπιστική! Ὡ, Ἰωσηφίνα — τέκνον μου. Ποῦ εἶνε ἡ μητέρα σου; ἡρώτησε βλέπων ἀγρίως πρὸς τὴν Μαρία! Μαρία!

Ἡ Καρολίνα πλημύκασα τὸν κόμητα εἶπε χαμηλῇ τῇ φωνῇ. — Ὁ ἀειθυνητῆς μοὶ εἶπεν ὅτι ἡ μητέρα τοῦ παιδίου ἐτάφη πρὸ δύο ἡμερῶν εἰς τὸ νεκροταφεῖον τῶν πτωχῶν τῆς πόλεως Α . . .

Εἰς τὸ ἀκούσας τοῦτο ὁ κόμης ἐξέπεμψεν ῥέξαν κραυγὴν καὶ ἡ κεφαλὴ του κατέπεσε βαρέως ἐπὶ τοῦ ἄκρου τῆς κλῆνης.

— Φωτεινὴ . . . καλὴ μου Φωτεινὴ . . . ἐφιδύρισεον ἡ Ἰωσηφίνα,

πρέπει νὰ σέβωμαι τὰ χέρια σου . . . τίμα καὶ δουλεύουν πολλὰ . . . καὶ . . . θὰ σε ἀγαπῶ, Φωτεινὴ. — . . . Δόσε με τώρα τὴν ἀσχημὴν κλῆσον . . . διὰ τὰ βάψω . . . Ὅχι, ὅχι . . . ἐγὼ δὲν θέλω καλλιτέχνης . . . καθὼς λέγουν . . . διὰ παῖζω φάουτο . . . ἔάν θέλω . . . διὰ μ' ἀφίσης, Φωτεινὴ, . . . Ὑστερὰ πὸ τὴ δουεῖα . . . καὶ . . .; Περαιτέρω δὲν ἡκούσθησαν ἄλλοι λόγοι, ἀλλὰ τὰ καίνοντα γελῶ ἀπαύστως ἐκινούντο χωρὶς νὰ ἐκπέμψωσιν ἠχηρόν τινα λέξιν.

— Ἰωσηφίνα μου! Ἰωσηφίνα, μέινε σὺ κοντὰ μου, . . . μέινε μαζῇ μου! ἀνεφώνει στεναίνων ὁ Χόννιφ. — ἱατρέ, σῶσέ μου τὸ τέκνον μου! ἐκρούγαζεν ἀπελπιστικῶς.

— Τὸ ἀπεινωτῶν προσελήθη εἶπε ὑπὸ ὑπερβολικῆς φυγικῆς ταραχῆς, εἶπε ὑπὸ μεγάλῃς σωματικῆς κοπώσεως, ἀπεκρίθη ἐν συγκινήσει ὁ ἱατρὸς.

— Ἡ καρδία τοῦ παιδίου, κύριε κόμη, προσεβλήθη ὑπὸ παραλόσιους καὶ — δὲν ὑπάρχει σωτηρία.

— Ἄκουσε, κυτιοῦνε μέσα ἔς τὸ χῶμα . . . ἡ μητέρα σηκώνεται. Ὡ, ἐγὼ δὲ ἔξερα ποῦ διὰ μ' ἀκούσῃ. Μητέρισσα μου! Οἱ βραχιόνες της ὑφώθησαν ὡσεὶ θέλοντες νὰ περιπτύξωσι τὴν μητέρα καὶ κατέπεσαν ἐπὶ τοῦ γόστου τοῦ ἀπολήζοντος ἀνδρός, ὅστις ἀνάσθηντος σχεδὸν ἐκ τοῦ ἀλγους σχεδὸν εἶχε καλύψει αὐτὴν διὰ τοῦ σώματός του.

— Ἰωσηφίνα, ἐκρούγαζεν, Ἰωσηφίνα!

Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῆς ἡνίοχθησαν βραδείως. — Αἰε ἀναγνρίζεις; Ἰωσηφίνα μου;

Ἐλαφρόν μειδίαμα συνέσπειε τὸ ἄγρον στόμα της. — Ἐοὺ εἶσαι . . . πατέρα . . . δὲν σε βλέπω . . . εἶνε τόσο σκεταῖα . . . ἀμὰ ἔξω τῇ φωνῇ σου . . . Πάρε με, πατέρα, . . . εἰν πρῶτα . . . ἔστῃ ἀγκυλιὰ σου, ἐφιδύρισεον τὰ ἥδη ἀποφυγεμαίνενα χεῖλη.

Ἰδιόβη τὸ τέκνον ἐπὶ τοῦ σταθίου του καὶ περιεπάτησε κλωζόμενος τῆδε κατέειπε εἰς τὸν ἡμετέριον.

— Ἀγ . . . τί καλὰ εἶνε ἔσση . . . καλὴ νύχτα, πατέρα, καλὴ νύχτα.

Ὁ ἱατρὸς ἐξήτασε τὸν σφυγμόν· εἶχε παύσει. Ἰάτε ἀφῆκε τὴν χεῖρα καὶ ἔφερε τὸ νεκρὸν σῶμα εἰς τὴν κλῆνην. Ὁ κόμης ἤρπασε σπασμαδικῶς τὰς χεῖρας τοῦ ἱατροῦ, κλείοντος ἥδη ἡρέμως τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς νεκρᾶς κόρης, καὶ τὸν ἡρώτησε.

— Τὸ παιδί, ἱατρέ . . .;

— Εἶνε τώρα πλησίον τῆς μητρός του, ἀπεκρίθη ὁ ὄψας. Ἄφρονος κατέπεσε ὁ κόμης Χόννιφ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους παρὰ τὸ πῶμα τοῦ τέκνου του . . . Τὴν σπινθὴν ἐκείνην ἡρώσθησαν ζωηρὰ χειροκροτήματα διὰ τὸν Θεόφιλον, ὅστις μετὰ τοῦ ἱερέως εἶχε παραστήσει κομιχὸν τι γύμνασμα.

(κατὰ τὸ γερμανικόν).

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ.

— Ὅτε ἐξερρήνῃ ἡ γαλλικὴ ἐπανόστασις αἱ γερμανικαὶ κυβερνήσεις τῶν παραρρηγνίων χωρὸν ἐξέδωκαν διατάγματα, δι' ὧν ἀπαγορεύετο πᾶσα πολιτικὴ συζήτης· ἡ διὰλξις ἐν τῇς κερφεῖας καὶ ἐξνομογείας. Ἐν τούτοις οἱ ὀχμῶνες ἐνδὲ ἔξ αὐτῶν λησμονούντες τὴν ἀπαγόρευσιν συνήσαν ζωηρὰν πολιτικὴν θύμωσιν, ὅτε ὁ ἐξνομόχος πλησιάζας τοὺς ἀνέμηνσε τὴν διαταγὴν.

— Πῶς; εἶπεν ὀργίλως ἐκεῖνος, δὲν πρέπει λοιπὸν καὶ νὰ θυμώμεν; — Ὅχι, ἀπήντησεν ὁ ἐξνομόχος, ἀλλὰ μόνον νὰ τριβήγῃ καὶ νὰ πίνῃτε. — Ἀλλὰ πῶς λοιπὸν διὰ διαφύρωμεν ἀπὸ τὰ ζῆλα; — Διὰ τῆς πληρωμῆς, κύριε, διὰ τῆς πληρωμῆς!

— Ὁ διδάσμος ἀγγλος ἱστορικὸς Μακιάιλι ἐξυρίζετο μόνος του.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΕΚ ΤΩΝ ΕΡΩΝ

ΤΟΥ
ΣΟΠΕΙΛΧΑΟΥΕΡ.

Πόσον σπουδαιοτέρα ἤθελεν εἶσθαι, ἡ ἱστορία, ἐὰν τὸ γένος ἡμῶν δὲν ἦτο τόσον ἐμπλεων ψεύδους καὶ φανταστικῆς, ὅσον δυστυχῶς εἶνε.

Δικαίως ἐξελέγη ἡ καρδία, τὸ primum mobile τοῦτο τοῦ ζῴικου βίου, ὡς σύμβολον ἡ μᾶλλον ὡς συνώνυμον τῆς θελήσεως ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν διάνοιαν, ἥτις εἶνε ἐν καὶ τὸ αὐτὸ μὲ τὴν κεφαλὴν. Πᾶν ὅ,τι ἀναφέρεται καὶ ἀνήκει εἰς τὴν θελήσιν, ὅσον εὐγῇ, πᾶθος, χαρὰ, ἄλγος, ἀγαθότης, κακία, ἀποδίδεται εἰς τὴν καρδίαν. Διὰ τοῦτο λέγομεν: ἔχει κακὴν καρδίαν — αὐτὸ ἦτο τραῦμα εἰς τὴν καρδίαν του — ἡ καρδία του σπαράσσεται — συνετρίβῃ· ἡ καρδία του — ἡ καρδία μου σκιρτᾷ ἐκ χαρᾶς — τίς δύναται νὰ διῇδῃ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου; — εἶνε ἀγαθὸς τὴν καρδίαν — σκληροκαρδίας — δὲν ἔχει καρδίαν — ἔχει γενναίαν, ἀνανδρον καρδίαν κ.π. κ.π. Ἰδιὰ δὲ αἱ ἑρωτικαὶ σχέσεις ὀνομάζονται ὑποθέσεις τῆς καρδίας, αἰφνίως de coeui, διότι ἡ γεννητικὸς ὁρμὴ εἶνε ἡ ἐστία τῆς θελήσεως. Ὁ Βύρων ἐν τῇ „Ἀδὸν Ζουάν“ Κεφ. 11, στίχ. 34 σατυρίζει τὰς γυναικας ἐκείνας, αἰφνίως ἀντὶ νὰ ἔξωσι τὸν ἔρωτα εἰς τὴν καρδίαν, φέρουσιν αὐτὸν εἰς τὴν κεφαλὴν. Ἀπ' ἐναντίου ἡ κεφαλὴ ἡ χαρακτηρίζει πᾶν ὅ,τι ἀνάγεται εἰς τὴν γνώσιν, ἐν-

τεθῆεν, ἀνθρώπος μὲ κεφαλή, νοήμων κεφαλὴ, κακὴ κεφαλὴ, χάνω τὴν κεφαλὴν μου κ.π. Καρδία τε καὶ κεφαλὴ ἡ χαρακτηρίζουσι τὸν ὅλον ἀνθρώπον, πάντοτε ὅμως ἡ κεφαλὴ εἶνε τὸ δευτερεύον, τὸ παραγόμενον, διότι δὲν εἶνε τὸ κέντρον, ἀλλὰ τὸ τελευταῖον ἔργονον τοῦ σώματος. Ἐὰν ἀποθάνῃ ἥρως τις βαλσαμίνουσι τὴν καρδίαν, ἀλλ' οὐχὶ τὸν ἐγκέφαλόν του, τοῦναντίον δὲ διατηροῦσι τὰ κρανία ποιητῶν, καλλιτεχνῶν καὶ φιλοσόφων.

Ἡ αἰτία τῆς θλίψεως ὡς καὶ τῆς χαρᾶς ἡμῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲν ἐγκνεται εἰς τὸ πραγματικὸν παρόν, ἀλλ' εἰς ἀφηρημένους ἰδέας· αὐταὶ καὶ μόναι καθίστανται ἡμῖν πλάκας ἀνυπόφοροι, καὶ παρέχουσιν ἡμῖν βασάνους ἀπέναντι τῶν ὁρίων μηδαμινὰ εἶνε τὰ σωματικὰ καὶ ζωὴν ἡμῶν παθημᾶτα, ἀφ' οὗ πολλὰκις μετὰ τὴν παρελευσιν αὐτῶν οὐδόλως αἰσθανόμεθα τὸ εἶξ αὐτῶν ἄλγος, μάλιστα δὲ καὶ ὁσάκις πᾶσχομεν σφοδρὰν πνευματικὴν ἐδύνην προκαλούμεν φυσικὰς ἀλγηδόνας, μόνον καὶ μόνον ὅπως ἀποστρέψωμεν τὴν προσοχὴν ἡμῶν ἀπ' ἐκείνης. Διὰ τοῦτο ἀλγοῦντες πνευματικῶς τίλλομεν τὴν κόμην, πλήττεμεν τὸ στῆθος, σπαράσσομεν τὸ πρόσωπον, κυλιόμεθα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, καὶ ταῦτα πάντα οὐ-

ἔδεν ἄλλο εἶνε ἐπὶ τέλους παρὰ βίαια μέσα πρὸς διασκέδασιν ἀνυποφόρου ἰδίας.

Ὁ βίος ἐνὸς ἐκάστου ἀτόμου, γενικῶς θεωρούμενος καὶ κατὰ τὰ κυριώτατα αὐτοῦ σημεῖα ἐξετιζόμενος, εἶνε πάντοτε τραγῳδία, ἔχει ὅμως τὸν χαρακτήρα κομωδίας, ἐὰν ἐπισκοπήσωμεν αὐτὸν κατὰ τὰς λεπτομερείας. Διότι αἱ φροντίδες καὶ τὰ βάσανα τῆς ἡμέρας, οἱ ἀτελεύτητοι ἐρεθισμοὶ τῆς στιγμῆς, αἱ ἐπιθυμίαι καὶ οἱ φόβοι τῆς ἐξδομᾶδος, τὰ ἀτυχήματα ἐκάστης ὥρας, ἅπαντα κατορθώματα τῆς ἀσπλάγχου καὶ πονηρᾶς τύχης, εἶνε καθ' ὁλοκληρίαν κομικαὶ σκηναί. Οἱ οὐδέποτε ἕως ἐκπληρούμενοι πόθοι, αἱ ματαιούμεναι προσπάθειαι, αἱ οἰκτρὰι πλάναι ἐλποὶ τοῦ βίου, αἱ ἀσπλάγχυνος ὑπὸ τῆς εἰμαρμένης καταπατούμεναι ἐλπίδες μετὰ τῶν

ἀδικαλείπτως ἐπιτεινομένων βασάνων καὶ τοῦ τελευταίου ἐπερχομένου θανάτου αποτελοῦσιν ὁλόκληρον τραγῳδίαν.

Καὶ ἐν τούτοις, καθὼς τὸ σῶμα ἡμῶν ἤθελε διαρραγῇ, ἐὰν ἀφηρεῖτο ἀπ' αὐτοῦ ἡ ἀτμοσφαιρική πίεσις, οὕτω καὶ ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου, ἐὰν ἀπηλλασσέτο ἀπὸ τῆς πίεσεως τῆς ἀνάγκης, τῆς ἀθλιότητος, τῶν ἀτυχημάτων καὶ τῆς ματαιώσεως τῶν προσπαθειῶν του, ἔθελε πληρωθῇ οὐήσεως καὶ ἀγρωχίας, οὐχὶ μὲν ἕως μέχρι διαρρηξέως, ὅπως δῆποτε ὅμως μέχρι τῆς μάλλον ἀχαλινώτου μωρίας καὶ μανίας. — "Ἐκαστος ἡμῶν ἔχει πάντοτε ἀνάγκην ποσοῦ τινος φροντίδων ἢ στερήσεως, ὅπως καὶ τὸ πλεόν ἔρματος, ἕνα βαλὴν εὐσταθῶς καὶ κατ' εὐδοίαν.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΞ ΕΣΠΕΡΙΑΣ.

σους παραξενευθῆς μαυρίζουσαι σήμερον, ἔτι εὐρισκόμεθα ἐν ταῖς παραινεαῖς σπουδαϊοτάτων γεγονότων καὶ ἐπὶ τῇ αἰσιντικῇ ἔρις διὰ μετατρέφῃ ριζήδων τὴν μορφήν τοῦ κόσμου, συντηχούσαι μετὰ πλείστον ἄλλον διαφορῶν καὶ ἐπεισοδίων. "Ἦ ἐπὶ τὴν Ἰνδιάν τῶν Πάσιων πρόοδος γίνεται ἐν καλλιηρότατῃ στιγμῇ, ὅτε δηλ. ἡ Ἀγγλία εἶχεν ἀνάγκην ἀπορυσσάσθαι διὰ τὴν Ἀγρυπτον ἐργασίας, ἡ δὲ ἀντιζήτης Ἰνδία φαίνεται ἐξαντληθεῖσα εἰς ὑπομονὴν καὶ ἄγωνα ἐν Κίην κατακτητικὰ δοκίμια, ἐπισφραγισθέντα μάλιστα ἀπορροατικῶς προχθεῖς δι' ἥτης ὅπως σὺν σημαντικῇ καὶ εἰρήνης σχεδὸν ταπεινωτικῇ. Ἐπὶ τούτοις εἶνε ἱκανὸς ἄπορον, ἔτι ὅ ἀπὸ τινος ἐξδομῶντος τῆς Ἀρχιμαγελάρους οὐδεμιᾶν δεικνύει μεσιτικὴν ἐν ταῖς προκειμέναις περιστάσεσιν ὁρεῖν, εἶνε δὲ φοβερὸν τὸ ἄκουσμα ἐπὶ ἀσυνήθῃ δραστηριότητι ἀναπτύσσουσιν

οἱ Γάλλοι παρὰ τὰ σῶματα τῆς Ἀλυστίας καὶ Λορδίνης, τὸ τὸ δὲ Χρηματιστήριον τοῦ Βερολίνου, ὅπου ἐδομαμάσθη ἡ ὑποστήριξις τῶν ρωσσικῶν γεωργημάτων, ὕπερβησεν εἰς τὰς ἀντιθέτους διαθέσεις τοῦ ἐν Λονδίῳ, ἐνθα συνετελέσθη ἡδὴ ἡ ρωσσικὴ χρεωκοπία. Πείθεσαι βέλαια νῦν περὶ τῆς κρισιμότητος τῶν καιρῶν, οὗς εὐχαίρει εὐδαιμόνους μετ'

οὐ ποῦ νὰ χαρταίωμεν ἐπ' ἀγαθῇ τῆς εἰρήνης καὶ τῶν συμφῶν, οἵτινες μετὰ τῆς φύσεως οὐν ἀναβάλλουσιν.

Ἐπάρουσι πατέρες μὴ ἀγαπῶντες τὰ τέκνα των, ἀλλ' οὐδαὶς ἀπῆπος μὴ λατρεῖν τὸν ἐγγονὸν του' ἡ τρυφερά αὐτῇ ρῆσις τοῦ ἀθανάτου Συγγραφέως τῶν Ἀδελφῶν καὶ φιλοστέργου πάππου δύο ἐγγονοὶ εἰς τὰ ἀφελέστερα ἡμῶν ἦδη ζωηρότερον χρωματίζονται, ὁ δὲ ἀσμενίζων εἰς τὴν γραφικὴν ἀναπαυαγωγὴν τῶν καθ' ἡμᾶς ἦδων Ἡλίου Ζωγράφος Ἰωαννίδης καὶ ἐν τῇ νέῃ ταύτῃ καιρῷ ἀπετέμπουσε τὴν πρωτότυπον χάριν τῆς ἑλληνικῆς ἰδιοφυίας. Ἀπὸ τῶν πρώτων τῆς ἡλικίας σελίδων συντετῆνης, φιλέτη μου, πρὸς τὸν ὁμογενὴ καλλιτέχνην τοῦ Μονάχου, βλέπεις δὲ ὅτι τηρεῖται παλαιὰ τις ὑπόσχεσις μου, καθ' ἣν οὐν τῷ χρόνῳ διὰ ἐξουκειωθῆς πρὸς ἅπαντα τὰ πρωτεύοντα προϊόντα τῆς συγροῦντος ἑλληνικῆς τέχνης. "Ὅ,τι δὲ πρὸ παντὸς ἄλλου μετ' εὐνοήσου χαρὰς Σοὶ ἀναγγέλλω σήμερον, εἶνε ἡ ἀνάθεσις τῆς καλλιτεχνικῆς τῶν λαμπρῶν τῆς ἡλικίας εἰκόνων ἐρμηναίας εἰς ποιητικώτατον κώλυον τῆς παρ' ἡμῶν δημοσιογραφίας. Δὲν ὁ' ἀδημονῆς πλέον βλέπουσα συντηρούμενα εἰς γράφας μου ἔξοχα καλλιτεχνήματα, ἀλλὰ διὰ συναρπάζουσι ἐκ τῆς ἀναγνώσεως γραμμάτων, τὰς ὁποίας ἐμπνέουσιν αὐτὰ ταῦτα εἰς ζωγραφικωτάτην γραφίδα. Αἱ συγγραμμικαὶ τῆς Ἡρώς καὶ τοῦ Λεόντιου τῶν ὁπότες σήμερον ὡς δέξιμα τῆς κτιστοφίας ταύτης, ἐνθ' αἱ ἀπὸ τῆς ἐξέχου τοῦ Ἰλποδενζάουζεν εἰκόνος ἐντυπώσεις δὲν ἐξηλεφώθησαν ἐπὶ ἀπὸ τῆς φαντασίας Σου.

Κατὰ τοῦτο τοιάδε γινώσκω νὰ μὴ ὑπερσερήσωσιν ἡμᾶς οἱ ξένοι, ὡς οἰκειοποιούσιναι φιλοσοφικά προϊόντα, ἅτινα ὀνηγενῇ παραδίδωμεν ἡμεῖς εἰς τὴν λήθην, αὐτοὶ δὲ μεταφράζοντες ἐξαντλοῦσιν ἐν μυριάδων ἀντιτύπων ἐκδόσεσι. Ἰπὸ θεοῦ ξένου κριτικῷ ἔργῳ ἐμυρῶν ἄμα καὶ ἐπαγωγῆς

σύγκρισις τῆς ἑλληνικῆς τοῦ κ. Κλέωνος Παγκραῖθ Θεοδώρου πρὸς τὴν γαλιανὴν τοῦ Σαρδοῦ, καὶ ἐν ἐν σπουδαίῃ Τεργεσταίῃ Συνεδείῳ δὲν κατεχωρίζετο σεμνὴ τις καὶ παραινενική τοῦ δραματικῷ ἐκείνῳ ἔργῳ ἐπὶ κρισις, πιδανῶς ὁ ἐπιτάφιος τῆς Θεοδώρου παρ' ἡμῶν ἦθελε συνοψισθῇ εἰς διότιον . . . βιβλιοπαικὴν γνωστοποίησον. Ἦς γεμινικῆς τοῦ ἑλληνικοῦ δράματος βιβλιοκρισίας, ἐν ἀντικαταρθέσει πρὸς τὸ τοῦ Σαρδοῦ, γλαφυρὰν μεταφρασιν δημοσιεύει σήμερον ἡ Κλειὴ ἀσμένως, καὶ εὐχαριστεῖ τῇ εὐγενεὶ λογίῳ, τῇ εὐμένει συγκατατεθέντ' ἡ ἀποστείλῃ αὐτὴν ἔγκαιρος. Ἐγὼ περὶ τοῦ ζητήματος διὰ ἐπανάλῃ μετὰ δεκαπεντημερίαν ἔχουσα καὶ περὶ ἄλλων τινῶν ἑλληνικῶν ἐκδόσεων νὰ σημειώσω βραχέα τινα, οἵοντι προστεθείσα ἐπέλογον εἰς τὴν περὶ οὗτο Θεοδώρου κρίσιν, καὶ πρὸ πάντων νὸ Σοὶ ἀποδείξω ἐπὶ ἐκτιμῶν οἱ ξένοι πλέον ἡμῶν τὰ οὐδεχόποτε ἐπὶ τέλους προύοντα τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς φιλολογίας.

Ἰάτερ, ἡμεῖστον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου' καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱὸς σου πόλινσν με οἷς ἐνα τῶν μισθῶν σου" ὁ δὲ πατήρ δραμῶν ἐπέπεσε ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ κατεφώθησεν αὐτόν. Οὐδεμιᾶς ἐρμηναίας εἶνε ἐπιδεκτικὰ τὰ ὀψήλη ταῦτα ρήματα τοῦ κατὰ Λουκᾶν Ἠδωγέλου, διότι ἐν τῇ περὶ Ἀσάτου παραβολῇ συνοψίζεται τὸ πνεῦμα τῆς ἀράας ἡμῶν ὁρθασίας, ἥτις παρὰ ὅλην τὴν καρδίαν ἡμῶν ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις, καθ' ἃς προσερχόμεθα εἰς τοὺς κώλυους αὐτῆς παρρησιᾶν καὶ ἀμοιβὴν τῶν πόνων ἡμῶν ἐξαιτούμενοι, ἐνθ' ὁ ἦτον διαρραγείας καὶ εὐπροσώπως χωρῶν δὲν λησμονεῖ τὴν πλήρη χριστιανικῆς ἀνεξαρτησίας ἐπιβλῆν τῆς παραβολῆς, νενκαρὸς ἦν καὶ ἀνέζησε' καὶ ἀποκλώδης ἦν, καὶ εὐρόβη.

Μαντεύεις τὴν συγκινήσιν μου, ἀναγνώσης τὰς λεπτομερεῖς περιγραφὰς Σου περὶ τῶν ἐσθῶν τοῦ Πάσχα καὶ τοῦ Ἰδωγγελισμοῦ, ὡς ἐτελέσθησαν αὐταὶ παρ' ἡμῶν. Ἦν τούτοις οὐδ' ἡμεῖς ὑστερήσαμεν κατὰ ταῦτα ὅσον νομίζεις, κατ' ἰδιαιτέρας μου δ' ἐξ Ὀδησοῦ καὶ ἄλλων ἀπὸ τὴν Ἰωρδάνην ἑλληνικῶν παρρησιῶν πληροφορίας ἡ ἀπὸ τινος πρὸς ὅσον ὁλόν τε ἑλληνοπροεπίστερον τοῦ Εὐαγγελισμοῦ πανηγυρισμῶν καταβαλλομένη φιλοτιμία εἶρε πανταχοῦ ἐκδυμναστάς διαθεῖσθαι. Ὁ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας ἐνδοσυαῖδης φίλος Βουτσινᾶς καὶ Ἐλίου ἐν Ὀδερσῇ Προβέντος, καὶ ὁ σεμνότερος πρωδιερεὺς κύρ. Ἀγγελος Πεφάνης πρόσταξαν κατὰ τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν ἐσθῆν ἐν τῇ αὐτῇ ὁμογενεὶ παρρησίᾳ, ἐντυπῶσα δέ, ἐνθὺν εὐδοχόνται αἱ πάντοτε ὑπὸ νοσταλγοῦσης καρδίας ἀπαγορευόμεναι αὐταὶ ἐπιστολαί, πολλὰ ἐκ τῶν σπουδαζόντων Ἑλλήνων, οἱ τε τῆς ἐλευθέρως καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ὀρμωμένον, ἐν ἐξοχῇ συμποσίῳ ἐνδοσυαῖδως προέπιον ὑπὲρ τῆς ἐκκλησιώσεως τῶν κοινῶν πόνων μας καὶ ἐν συγκινήσει ἐμνήσθησαν καὶ ἠυλόγησαν τοὺς ἐθνικοὺς μάστερας. Ἦν αὐτῶν ἡμῶν δὲ τούτων μαετῶνς ἐθεώρησαν, τοὺς τε ὁρθοκτικῶς καὶ πολιτικῶς τοῦ ἔθνους προεσταμένους ὡς καὶ τὸν γεγραμὸν τῆς Ἰστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἰβνίου Συγγραφέα Κ. Παπαρηγόπουλον, πρὸς οὗς καὶ διεβήσανον τηλεγραφικῶς τὴν εὐχὴν ταύτην.

Ἦσας ἐνθυμῶμαι ἀνόμην ἐπὶ ἐν Βελγίῳ ἀπὸ τριῶν περίπου ἐτῶν εἶνε ἐπισετραμμένον εἰς τὰς γυναῖκας νὰ ροιπῶσιν εἰς τὸ ἰλιανιστήριμα. Τὸ μέρι τοῦδε ἀποτέλεσμα τῆς τοιαύτης ἐλευθέρως ὑπῆρξε λίαν εὐνοϊκόν, διότι κατὰ τινα ἐσχάτως δημοσιευθεῖσαν ἐπίσημον ἐκδοσιν οὐδεμιᾶ ἐκ τούτων ἐγεννήθη ἀφορισμὸς περὶ αὐτῶν, οἱ ὁρρνας δ' ἀκουρατὶ πάντοτε προσεπύθησαν νὰ ἐπιδεικνύσιναι ταῖς συναδελφείας αὐτῶν τὸ προσήκον εἶδος. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐν τῇ Πανεπιστημίᾳ τῆς Λυτῆχης σπουδάζουσι 10 πε-

ρίπου δεσποινίδες, ἀσχολούμεναι κυρίως περὶ τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας καὶ τὴν φαρμακευτικὴν. Ἦδ Πανεπιστήμιον τῆς πόλεως Γεντὶ ἀρθεμεῖ πέντε ὑψηλῆς φοιτητᾶς, ὧν οἱ μὲν δύο, τὴν φαρμακευτικὴν, οἱ δ' ἄλλοι τρεῖς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας σπουδάζουσι, εἰς δ' αὐτῶν εὐδοκίματάτα ὑπέστη τὰς ἐξετάσεις του. Καὶ ἐν τῇ Πανεπιστημίῳ τῶν Βρυξελλῶν σπουδάζουσι δεσποινίδες, ὧν τινες ὑπέστησαν τὰς ἱατρικὰς καὶ φιλοσοφικὰς ἐξετάσεις μετὰ τὸν βαθμὸν ἡρίστατα.

Ὁ ἐν Νικαίᾳ διατρίβων γάλλος συγγραφεὺς Ἀλφόνσος Κάρο, οὗ τὰ ἀνδοκομεία ἴσως ἦνε διασημότερα τῶν φιλολογικῶν προϊόντων του, ἔμαθεν ἐσχάτως ἐπὶ ἐν Παρίσιος καὶ ἀλλοχεῦ ἐπολοῦντο ἀνδοδεσμίαι ὑπὸ τὸ ὄνομά του, μὴ προσερχόμεναι ὅμως ἐκ τῶν κήπων του. Διὸ νὰ ἐμποδίσῃ λοιπὸν τὴν καταγερσιν ταύτην ἀπεφάσισεν εἰς ἐκάστην τῶν ὡπ' αὐτοῦ ἐξαποστελλομένων ἀνδοδεσμιῶν νὰ προσερτῇ ταῖναι ἐξ ἀλαχίου, ἐφ' ᾗ γραφαὶ πάντοτε χρυσῆς ἡ ἐρυθρῆς γραμμισιν ἴσιν τὴν εὐφρέν γνομικὴν, εἰς ὅ εἶνε βέβαιος ὅτι οὐδένα διὰ εὐρῇ μιμητήν. Ἐκ τῶν γνωμικῶν τούτων, φιλέτη, ἔτυχε ν' ἀνεγνώσω, ἀφ' οὗ ποῦ, τινα, ἀπερ καὶ Σοὶ παραθέτω ἐνταῦθα. — "Ὁσάκις ἀκούω τοὺς ἀνδρας ἀναμεταβῆ των ἠδελφόντας τὰς γυναῖκας καὶ τὸν ἔρωτα, ἐνθυμιόμην τοὺς ὁμηρέτας ἐκείνους, οἵτινες ἐν τῇ προδιόλκῳ λέγουσι τὰ ἐξ ἡμάξης κατὰ τῶν κυρίων των, τρέμουσιν ὅμως μὴ ἀνυποβῶσι καὶ ἐκδιωγθῶσι."

— "Ὅλοι ἐπιθυμοῦν νὰ ἔχουσιν ἕνα φίλον, ἀλλ' οὐδαὶς προσπαθεῖ νὰ καταστῇ ταῦτος."

— "Μετὰ μακροῦς καὶ αἱματηροῦς ἀγῶνας οἱ ἄνθρωποι τῶν ἡμερῶν μας ἀπέκτησαν μίαν μόνον ἱσότητα, τὴν ἱσότητα ἐν τῇς ἀνάγκαις καὶ τῇς ἐπιθυμίαις."

— "Ὅσον ἀφορῇ τὰς γυναῖκας καὶ τὸν ἔρωτα οἱ ἄνδρες εἶνε λίαν ἀδύνατοι, πρὸ πάντων δ' ἐκείνοι, οἵτινες εἶνε λίαν δυνατοί."

— "Ἰπάρχουσι δύο εἶδη παθῶν, ἐκείνα ἂ ἔχομεν, καὶ ἐκείνα ἂ ἔχουσιν ἡμεῖς . . . ἔστιτε δύνανται τὰ πρῶτα νὰ ὑπερνηγῶσιν."

— "Γνωρίζω ἀνθρώπους θεωροῦντας ἑαυτοὺς σπουδαίους καὶ νοήμονας, διότι αἱ μισαὶ των προκαλοῦσι τὸν γέλωτα τῶν ἄλλων."

— "Καὶ ὅσκις ἀκόμη ἡμεῖς δέλομεν νὰ θεωρῶμεν τὸν ἔρωτα ὡς ἀπλὴν μόνον διασκέδασιν, ἔχομεν τὴν ἀπατήσιν, ὅπως τὸ ἄλλο μέρος θεωρεῖ αὐτὸν μόνον καὶ κύριον μέλημα τοῦ βίου του."

— "Ὅλῃστοι εἶνε ἐκείνοι οἱ πλοῦστοι, οἵτινες διὰ ἦσαν εἰς θέσιν νὰ ᾔνε πτωχοί."

— "Ἀνθρώποι εἰς γενεὰν ἐξαφανιζομένην, διότι τὰ παιδιά μας εἶνε φρονιμότερα ἡμῶν καὶ πρὸ πάντων προαβύτερα."

— "Ἦδ ἀντιθέτον τῆς ἀκαλασίας δὲν εἶνε ἡ σεμνοτυφία, οὐδ' ἡ αἰσθητότης τῶν ἡδῶν, ἀλλ' ὁ ἔρως!" . . .

Ἦν δὲ πάλιν, φιλέτη μου, ἐπεμερίσθη νὰ Σοὶ περιγράψω ἐν ὀλίγοις ὅ,τι ἐγένετο κατὰ τὸ τελευταῖον δεκαπενθήμερον ἐν τῇ ἐκπαιδείᾳ τοῦ Σαρδοῦ, διὰ συνέλσει τὸν λόγον περὶ τῶν συμφωνικῶν ἰδιοτροπιῶν τῶν ἀρχικῶν Ἑλληνίδων, ὡς Σοὶ ὑπογένην ἦδη, ἐλπίζω δὲ ὅτι καὶ Σὺ μετὰ τῆς αὐτῆς πάντοτε προσοχῆς καὶ τοῦ ἐνδιαφερόντος διὰ ἐξακολουθῆς ν' ἀναγνώσῃς τὰς ἀτέχνους μου ταύτας ἐκδόσεις. Ἦγνων, τῇ ἀληθείᾳ, νὰ Σοὶ εἶπω, κατὰ πῶτον τρόπον ὁ ἀρχαῖος ἐκείνος προσηροδότητος ἡματιμᾶς, περὶ οὗ Σοὶ ἔγραψα πρὸ δύο ἐβδομηκοντα, μετέπεσεν εἰς τὸν κατάνην καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα κοινῶς ἐπικρατήσαντα. Ὁ τελευταῖος οὗτος διακρίνομαι κυρίως ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου διὰ τὸν λεγόμενον κώλυον, ὅστις ἐσχηματίζετο ὑπὲρ τὴν ζώνην, ἀνασυρμένης τῆς ποδῆρους ἐσθῆτος μικρὸν τι πρὸς τὰ ἄνω τῆς ζώνης καὶ ἀφρονιμένης νὰ πίπτῃ πρὸς τὰ κάτω. Ἐν τούτοις ὅσον καὶ ἐν ἐκαινοτάτοις ὁ ἡματιμᾶς οὗτος, πάλιν ὅμως περιεῖχε καὶ αὐτὸς ἀρχαϊκοὺς τινας, δι' ὧν διεκρίνετο ἀπὸ τοῦ κυρίως κλασικοῦ ἡματιμοῦ. Συνίστατο δηλονότι οὐχὶ ἐξ ἐνὸς καὶ μόνου χιτῶνος, ἀλλὰ πολλῶν ἐκ δύο, ὧν ὁ εἰς, εἶδος ὧν χιτωνίσκου, ἔφερε καὶ χειρὶδας καὶ αὐτὸς ἐσχηματίζεν ὑπὲρ τὸν ζωστήρα τὸν κώλυον. Ἐκ τῆς ἐνδυμασίας ταύτης ὅμως παρήλθη βαρμηγδὸν ἡ ἀπλουσιότης μὲν, ἀλλὰ καὶ λίαν ἐντερον διέταξιν ἀπαυτοῦσα ἐνδυμασία ἐκείνη, ἥτις ἀπετελεῖτο ἐξ ἐνὸς καὶ μόνου ἡματιοῦ. Ταῦτα ἦτο μακρὰ καὶ τὸ μήκος τοῦ σώματος πολὺ ὑπερβαίνουσα ἐσθῆς, ἥτις ἀπὸ τὴν μέσην καὶ κάτω μέχρι τῶν ποδῶν ἦτο συνεραμμένη, ἀπὸ δὲ τῆς ὀφθαλμοῦ καὶ ἄνω ἀμφοτέρωθεν ἡ ἀπὸ τοῦ ἐνὸς μόνου μέρους ἔμμεν ἀνοικτή. Τὴν ἐσθῆτα ταύτην περιεβλίνονον περὶ τὰ ἱστία, τὸ δὲ ἀνωτέρον αὐτῆς τμήμα μὲχρι τῶν ὤμων συνεκρατέτο ἐπ' αὐτῶν διὰ βελόνων, τὸ δὲ περιασσῶν μέρος διέκασσον κατὰ τὸ δοκοῦν, διότι εἴτε ἐλάμβανον ἀκριβῶς τὸσον θρασμα, ὅσον ἐξήκει διὰ τὸ σῶμα ἀπὸ τῆς ὀφθαλμοῦ μέτρι τῶν ὤμων, τὸ δὲ λοιπὸν μέρος ὄφινον νὰ καταπίπτῃ ἐμπροσθεν ὑπὲρ τὸ στῆθος καὶ ὅπως ὑπὲρ τὴν μάχην καὶ συμπεριεβλίνονον καὶ αὐτὸ, οὕτω δὲ ἀνασυρμένου μι κρόν τὸ τοῦ μέρους τούτου τῆς στολῆς ἐγενήθητο κώλυον ὅπως τὸν ζωστήρα, ἐν ᾗ τὸ ὄκρον τῆς ἐσθῆτος κατήχετο σχεδὸν μέχρι τῶν γονάτων, εἴτε ἐλάμβανον περισσώτερον θρασμα ἢ ὅσον ἦθελεν ἀρκεῖται μέχρι τῶν ὤμων καὶ τὸ περισσῶν μέρος αὐτοῦ μεταξὺ τῶν ἐπὶ τῶν ὤμων βελόνων καὶ

τῆς ὀφθαλμοῦ ὄφινον νὰ καταπίπτῃ ὑπὲρ τὸν ζωστήρα, οὕτως ὥστε ὁλοτελὲς νὰ κατακαλύπτῃ αὐτόν. Τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶδος ὡπαιτῇ εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ ἀγάλματα τῆς ἐποχῆς τοῦ Θεοδίου, καὶ ἄλλοτε μὲν μετὰ χειρῶν, ἄλλοτε δὲ ἄνω τοιούτων ὅπου δ' ὑπάρχουσι τοιαῦται, ἡμετέροις πρὸς ἡμειφίδας, διὸ περονῶν ἡ μικρὸν βελόνων συγκατομένως, καὶ φαίνονται ὡς μὴ ἐπὶ τούτῳ κατεσκευασμέναι, ἀλλ' ἀποτελοῦσαι μέρος τοῦ χιτῶνος, ὅστις, ἐπειδὴ κατὰ τε τὸ μήκος καὶ τὸ πλάτος περιεσείει, παρέχει εἰς τὰ ἄνω περὶ τοὺς ὤμους ἀρκετὸν τμήμα ὑσάματος, συνάμενον νὰ ἐμπροσπῆθ' εἰς φανερὴν χειρῖδα. Εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς στολῆς ἀνήκουσιν ὁμοίως καὶ ἐπανωφόρια τ' ἡλαιοειδῆ ἡμάτια, λίαν δὲ παλαιὰ ἦτον ὁ τρόπος καθ' ὃν ἐφόρουσιν αὐτὰ, διότι πολλὰς μὲν τὰ μετεχειρίζοντο ὡς περιόμια, βραδύτερον δ' ἐκπεράτησεν ἡ συνήθεια νὰ σύρουσι τὰ ἡμάτια ἀπὸ τῆς βάσεως ὑπὲρ τὸν ἀριστερὸν ὤμον καὶ νὰ κρατοῦσιν αὐτὸ πιέζοντας τὸν ἀριστερὸν βραχίονα ἐπὶ τοῦ σώματος, ἐκ τῶν ὅπουθεν δὲ νὰ σύρουσι τὸ ἄλλο ἄκρον αὐτοῦ πρὸς τὰ ἐμπρὸς δεξιόθεν εἴτε ὑπὲρ τὸν δεξιὸν ὤμον, εἴτε ὑπὸ τὴν δεξιὴν μασηθῇ, ὥστε νὰ μένῃ ἐλευθέρως ὁ δεξιὸς βραχίονας ἐκείνος δὲ σύρειται τὸ τμήμα τοῦτο τοῦ ἡματιοῦ ἐγκαταστὰς τοῦ σώματος πάλιν ὑπὲρ τὸν ἀριστερὸν ὤμον καὶ βίκεται πρὸς τὰ ἄνω οὕτως ὥστε τὸ κατὰ πρῶτον ἐπὶ τοῦ ὤμου τούτου ὄφινον τμήμα τοῦ ἐνδύματος κρατεῖται ἐνταῦθα διὰ τοῦ βάρους τοῦ ἄλλου ἄκρου τοῦ ἡματιοῦ, πρὸς ἐν σκοπὸν πολλὰς συνέρραπτον πολλὰς κατὰ τὰ ἄνω καὶ μικρὰ πλῆναι ἡ μοῦρβινα σφαίρα.

Τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ χιτῶνος καὶ τοῦ ἡματιοῦ διετηρήθη καὶ εἰς τὴν μεταγενετέραν ἐποχὴν, φαίνεται δὲ ἐπὶ αἱ προημέτερες ἡμῶν ὡς πρὸς τοῦτο εἰδείαν σταθερότητα ἔκαστον. Ὅπως δῆποτε ὅμως δὲν δύναμαι νὰ εἶπω ὅτι καὶ αὐδεμίαν ἐπεξεύρησιν ἐπ' αὐτῆς μεταρρυθμίον. Καὶ διετηρήσαν μὲν ἐν γένει τὸν τύπον αὐτῆς, ἀλλὰ κατὰ διαφόρους περιστάσεις καὶ ἐποχάς, ἀπολουθεύσαι τὰς φυσικὰς ἀδυναμίας καὶ ἰδιοτροπίας τοῦ φίλου των, διεπρόβλεψον καὶ μετέβαλλον τὸν τρόπον τοῦ φορέειν, ὅτι μὲν ἀποβόλλουσαι παντελῶς τὸν ζωστήρα, ἄλλοτε δὲ πάλιν ἐκτάσσουσαι αὐτὸν καὶ φοροῦσαι οὐχὶ, ὅπως καὶ ἡ φύσις τὸ ἀπατεῖ, ἀμέσως ὑπὲρ τὸ ἱστία, ἀλλὰ ὡς καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς γαλικῆς ἐπαναστάσεως) ὀψήλῃ ἀκριβῶς ὑπὸ τὸ στῆθος. Ἐξ ἐναντίας οὐδέποτε καὶ εἰς μεταγενετέρας ἀκόμη χρόνους ἐκπεράτησεν ὁ συρμός, συνεραμμένα ἡμάτια τοιςαυτοτέροις καὶ φορούμεν, ὥστε αἱ ἄσφα αὐτῶν νὰ πίπτουσιν ἀκριβῶς πρὸ τοῦ στῆθους' ἡ καθάρᾳ ἑλληνικὴ στολὴ οὐδέποτε ἠγέθη τὸ τοιοῦτον, μόνον δὲ ἡ ἀρχαιοτέρα, περὶ ἧς προηγουμένως ἐμίλησα, ἔφερε τοιαύτας λωρίδας ἐμπροσθεν τοῦ στῆθους, ὅσαι δ' ἀπομειψέας αὐτῆς ἀπαντῶσι βραδύτερον, πρέπει νὰ θεωρῶνται ὡς ἐκμειψέας. Κατὰ τοὺς μεταγενετέρους χρόνους δὲν δύναμεθα νὰ εὐρωμεν ἄλλα ἐθνικὰ γυναικάματα εἰς τὴν στολήν τῶν γυναικῶν, ἐν καὶ εἶνε βέλαια ὅτι τοιαῦτα ἐξηκολούθησαν ἐπὶ μακρὸν εἰς χρόνον νὰ ὑπάρχωσι. Ὅπως ποτ' ἂν ἦ, φιλέτη μου, ἀπέκλιμα πλέον ἀναδωρῶσαι τ' ἀργαλὶ καὶ διὰ τῆς ἀνυποφόρου πολυλογίας μου, ἢ φοβόμαι μὴ διελθῇς ν' ἀματῆς καὶ διὰ τοῦ ἐπιδέτου σχολαστικῆς, ἀποβύσας τὰ ὡτὰ σου διὰ χιτῶνων καὶ ἡματιῶν καὶ ζωστήρων κτλ. Ἰκρυβῶς ἀφ' οὗ ἐξετέλεισα τὸν σκληρὸν τοῦτον σκοπὸν μοῦ μοι ἐπέβλεν ἡ στήριξις ἰδέα, δι' ἣν βὺ μοι ἠδυνώμεναι, ἐὰν ἐξ ἀρχῆς ἠκολούθουν αὐτῇ, ἦτοι ἐὰν εὐδῶς ἐξ ἀρχῆς περιωριζόμην μόνον εἰς πῶν ἀνακρίωνται τοῦ συμπεράσματος τῶν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα συμμῶν. Κατὰ τὰς ἀρχαιοτάτας ἱστορικὰς περιόδους, ἦτοι κατὰ τοὺς ἡρωϊκούς λεγομένους χρόνους μεγάλως ἐξεδηρῶτο ἐπὶ τοῦ ἡματιοῦ ἡ ἀνατολικὴ ἐμπροσθ'. Βραδύτερον, ἡ ἐμπροσθ' αὐτῇ βαρμηγδὸν ἐξασφαλίζεται, πανταχοῦ δὲ γίνεται καταφανὴς ἡ τάσις πρὸς κτιστοφίαν καὶ εἰς τὰ ἐνδύματα καὶ εἰς τὴν κόμμωσιν, οὕτω δ' ἐγεννήθησαν διάφοροι συμμοί, κατὰ τὸ μάλλον καὶ ἥττον βραχυβόλι, καθ' ὅς οὐχὶ σπανίως τὸ ἰστέον ὑποχωρεῖ καὶ κατασπῆται ὑπὸ τοῦ θυσειθοῦς, ἐν ᾗ ἀφ' ἑτέρου κατὰ μέγα μέρος χάρου τῆς κομψότητος δολοφονεῖται καὶ καταστρέφεται ἡ χάρις. Ἐν τούτοις, φιλέτη μου, πάλιν καθ' ὅς οὗς χρόνους οἱ προπάτερες ἡμῶν ἦτοι κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Περικλέους, ἐφύασαν εἰς τὸν ὕψιστον τῆς ἐλευθέρως βαρμηγδ

